

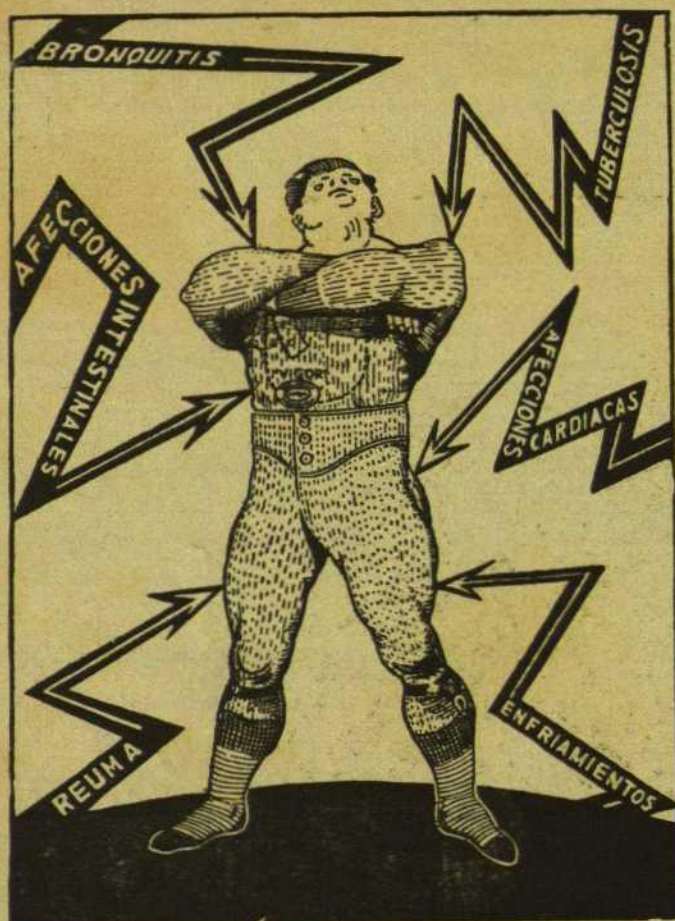
D'ACI I D'ALLA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
LLIBRERIA CATALONIA: PLAÇA CATALUNYA, 17

Novembre 1925

Preu: ntes. 1'50

Voleu conservar la salut?

Useu els trajos de punt interiors marca

VIGOR

DR. ROBBER'S

Patent n.º 59.216

EXIGIU la marca i la firma en totes les prenes
Higiències i inencongibles : La ciència els recomana

Venda exclusiva:

Madrid: Turmo i Companyia, Magatzem de Teixits i Gèneres de Punt, Montera, 29, entre sol; Manuel Benítez, Camiseria, Gèneres de Punt i Roba Blanca: Arenal, 16 i 18; «Al Escudo de Cataluña», Gèneres de Punt i Camiseria, Barquillo, 1.

Barcelona: Bazar Esperantista, Trafalgar, 2; La Torre, Ronda Sant Antoni, 63; Los Dollars, Salmeron, 66

Alacant: Vidua de Benavent, Llorca i Soler

Arévalo: Arseni Alonso

Astorga: Joaquim Gavila Garcia.

Avilés: Aureli B. Fernández.

Badajoz: Magatzems Delgado i Barrena.

Bilbao: Francesc de Larracochea, Correo, 5, bis.

Cáceres: Magatzems Delgado i Barrena.

Cádiz: Domínguez i Companyia.

Cartagena: Casa Nadales.

La Coruña: Fills de Ferran Olmedo i C.ª.

El Ferrol: Heliador Romero.

Girona: J. Oriol Carbó.

Granada: Magatzems «La Paz».

Jerez de la Frontera: Eduard Parda.

León: Florentí Rodríguez.

Lleida: Josep Ribé.

Lugo: Fills de Ferran Olmedo i C.ª.

Màlaga: Francesc Gómez Mercado.

Mataró: Manuel Viladell, Riera, 50

Múrcia: Joaquim Cerdà

Orense: Fills de Ferran Olmedo i C.ª.

Orhuela: Tomàs Vera Garcia.

Oviedo: Masaveu i C.ª

Palencia: Dàmas Aguado.

Palma de Mallorca: Benigne Pulos.

Pontevedra: Fill de Ferran Olmedo.

Salamanca: Jesús Rodríguez López.

Santander: Valentí Lera i Lera.

Santiago: Pere Santos.

Segovia: Jiménez, Rolducio i C.ª

Sevilla: Vidua de Benigne del Rio, Salmeron, 23.

St. Feliu de Guixols: J. Vilaret Xarnach.

Sant Sebastian: Josep Arizabal.

Sta. Cruz de Tenerife: Hereus de Josep M. Varona.

València: Maset i Poyo, Mar, 4

Valladolid: P. i J. Andrés i Martín, S. en C.

Vigo: Varela i Hernández; Alfons i Vicens Carbajo.

Zamora: Vda de Francesc Prieto.

Saragossa: Marian Garcia Perales, Coso, núm. 59.

Paraná: (Rep Argentina): Francesc Air endral i Companyia.

Montevideo: (Rep del Uruguai): Jo ep Paternostro.

La casa de la goma

Senyores!

No deixin de comprar les seves faixes
a

**Au corset
Elegant**

Que les ven
des de
9 pessetes

Plaça Santa Anna, 4
BARCELONA

REMINGTON

LA MAQUINA PORTÀTIL
PER EXCEL·LÈNCIA

Trafalgar, núm. 6
BARCELONA

i en totes les més grans
capitals i poblacions impor-
tants del món.

Allí on vegi una formosa cabellera

pot tenir vostè la convicció que el Petrolí Gal no es lluny. Usi-l amb assiduitat i serà

també l'admiració de tots els que la vegin. pels seus abundants i formosos cabells.

PETROLÍ GAL

El Petrolí Gal és una loció antisèptica de tocador. Neteja perfectament el cap de caspa i conté la caiguda del cabell. El seu perfum és fresc i agradable. Dona vigor i flexibilitat al cabell, facilitant pentinar-lo. Retarda l'aparició dels cabells blancs. El Laboratori Municipal

de Madrid va certificar la seva inocuitat l'any 1899. El Congrés de Sanitat Civil celebrat a Madrid l'any 1919 el premià per considerar-lo el millor preparat entre els de la seva classe. Vint-i-cinc anys de popularitat són la millor garantia de la seva eficàcia.

Flascó : 2'50 a tots els comerços d'Espanya

R. Tiquera

PURÉ PERMANYER.

El millor aliment per a nens, ideal en època de creixença. Per sa fàcil digestió i per el seu poder nutritiu està indicat ademés als malalts del estómac i convalescents d'ens fermetats greus.

PARA DISOLVER
EL
ÁCIDO ÚRICO
NADA MEJOR
QUE LA
**PIPERAZINA
MIDY**

LOS QUE SUFREN DE ARTRITISMO, REUMATISMO, GOTA, CÓLICOS NEFRÍTICOS, CUANDO LA ORINA ESTA COLOREADA Y CARGADA DE ARENILLA, NO DUDEN EN HACER UNA CURA DE PIPERAZINA MIDY, LA MEJOR Y LA MAS ECONOMICA POR SER LA MAS ACTIVA

BODEGUES SALVADOR MOYA, S. A.

Avinguda d'Icària, 177 :: Telèfon 46 S. M.

Vins fins de taula **SANT QUINTI** i **SANTA ANNA**
Vins generosos i espumosos

Especialitats: **MOSCATELL** - **MALVASIA**
LACRYMA CHRISTI - **VERMUT MOYA**
VI QUINAT, **RANCI** especial per a malats i convalescents

Demaneu-lo en Colmados i Ultramarins

S. VERDAGUER

RONDA UNIVERITAT, 9

Telèfon 1662 A
BARCELONA

*Lavabos,
Bidets,
Banyeres,
etc.*

KOTEX

No hi ha res comparable al sistema que representa KOTEX

És realment la solució més nova al problema més antic de les senyores. És una innovació tan racional i tan lògica, tan segura i tan còmode, que les senyores que es decideixen a fer una prova no pensen ja més en tornar als costums antics.

Si practica els esports, si fa vida de societat, si surt fora de casa, KOTEX no tan sols és una conveniència, sinó una imprescindible necessitat. Se sentirà més protegida, més confortablement acompanyada i no passarà cap pena perquè el vestit sigui lleuger i de tons clars.

Recordi aquests avantatges:

KOTEX és fet d'un material diferent de tot lo altre. Absorbeix setze vegades el seu propi pes i és cinc vegades més absorbent que el cotó de la millor qualitat.

No hi ha cap dificultat en la seva col·locació i es pot tirar sense por d'obstruir les canyeries perquè es dissolt amb abundància d'aigua.

No s'ha de rentar. El servei no intervé aquest aspecte íntim de la seva vida. El preu és mòdic. Una capsa de dotzena pot durar més d'un mes, per raó de la seva alta absorbència.

Es pot comprar fàcilment, sense entrar en conversa amb el venedor. Digui només: «una capsa de KOTEX», amb la mateixa naturalitat que si comprés un article de tocador o de vestir.

Si desitja rebre una mostra gratuïta adrexi's a

Miss Ellen J. Buckland

**Apartat de Correus 894
BARCELONA**

Una capsa de 12, tamany regular: 6 Ptes.

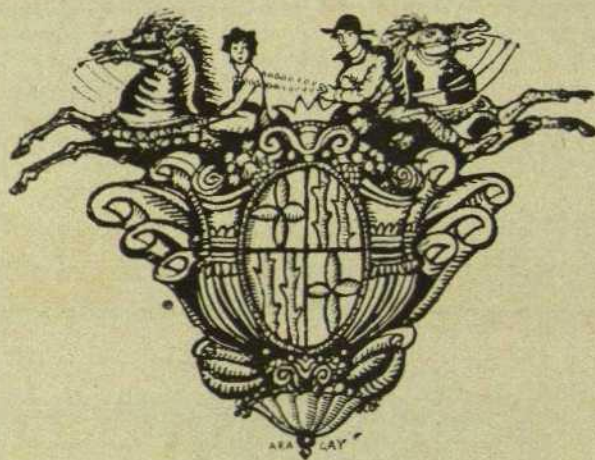
Una capsa de 12, tamany super: 7*50 Pts.

**Asseguri
el benestar
de sa llar
amb la
Calefaccio
Central**

EREBUS

Rbla. Catalunya 44 - Barcelona

JAUME MERCADÉ

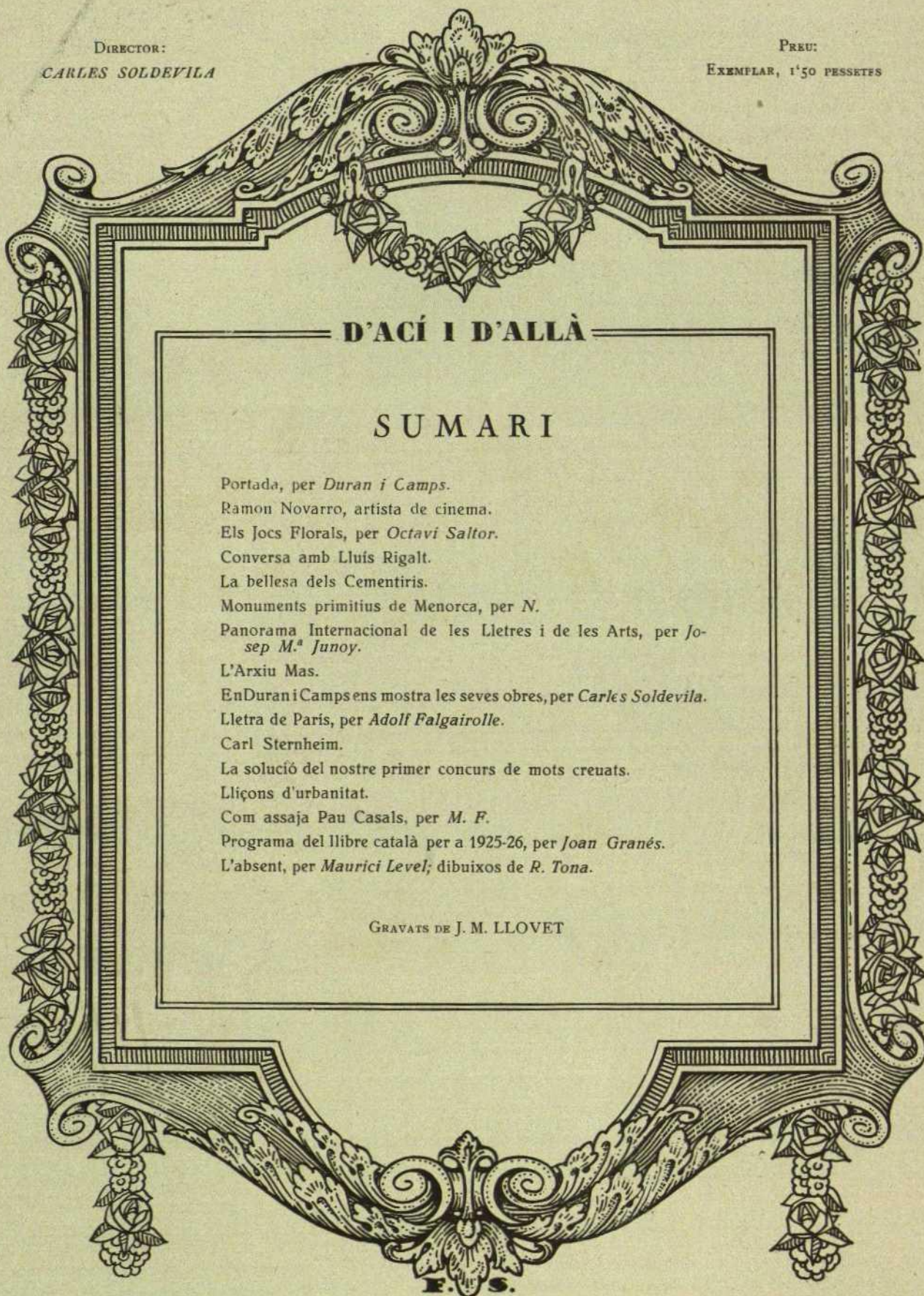
JOIER

BARCELONA

Passeig de Gràcia, 46 Telèfon A. 1373

DIRECTOR:
CARLES SOLDEVILA

PREU:
EXEMPLAR, 1'50 PESSETES

D'ACÍ I D'ALLÀ

SUMARI

Portada, per *Duran i Camps*.
 Ramon Novarro, artista de cinema.
 Els Jocs Florals, per *Octavi Saltor*.
 Conversa amb Lluís Rigalt.
 La bellesa dels Cementiris.
 Monuments primitius de Menorca, per *N*.
 Panorama Internacional de les Lletres i de les Arts, per *Jo-
 sep M.ª Junoy*.
 L'Arxiu Mas.
 En *Duran i Camps* ens mostra les seves obres, per *Carles Soldevila*.
 Lletres de París, per *Adolf Falgairolle*.
 Carl Sternheim.
 La solució del nostre primer concurs de mots creuats.
 Lliçons d'urbanitat.
 Com assaja Pau Casals, per *M. F.*
 Programa del llibre català per a 1925-26, per *Joan Granés*.
 L'absent, per *Maurici Level*; dibuixos de *R. Tona*.

GRAVATS DE J. M. LLOVET

F. S.

ABONAMENT:

BARCELONA: ANY, 15 PTES.
 FORA: » 16 »
 AMÈRICA: » 18 »
 ESTRANGER: » 22 »

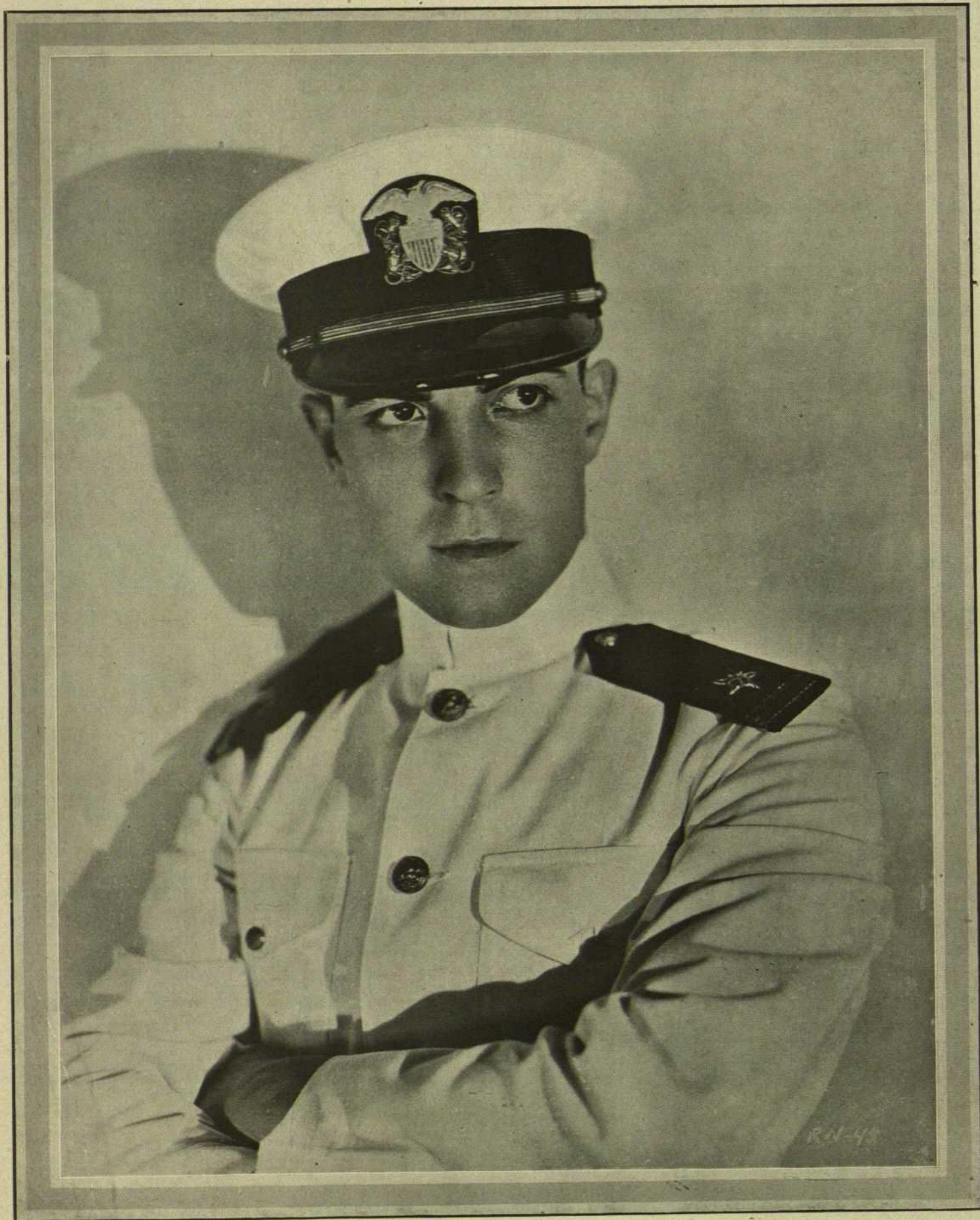
REDACCIO I ADMINISTRACIO:

Llibreria Catalònia : Plaça Catalunya, 17

TELÈFON 4789 A

ABONAMENT:

BARCELONA: semestre, 8 PTES.
 FORA: » 8'50 »
 BARCELONA: trimestre, 4 »
 FORA: » 4'50 »

RAMON NOV ARRO
protagonista de la pel·lícula "Lliri entre espines"

ELS JOCS FLORALS

La tradició literària i la història política

TOTES les literatures solen tenir una institució tradicional, simbòlica, en la qual el poble encarna, amb sa peculiar simplicitat, tot allò que d'elevat i d'august té als seus ulls l'exercici de la literatura nacional. Tots els pobles, en efecte, vinculen en alguna Corporació el prestigi intel·lectual, la preservació dignificadora, de cada literatura.

A Catalunya, fins a la creació de la Acadèmia de la Llengua Catalana, i sobretot de l'Institut d'Estudis Catalans, aquesta concreció del prestigi de l'idioma havia radicat sempre en els Jocs Florals de Barcelona. Ells havien servat, fins a la present centúria, la investidura de les escoles literàries; ells eren el reflex obligat i fidel de totes les innovacions poètiques, i ells representaven exactament la història de la nostra lírica renaixent. Més encara. Àdhuc els moviments polítics, les oscil·lacions de la vida constitucional, les lluites del règim, eren traduïdes també en les festes anyals d'aquesta institució, adés en els mots amb què els representants governatius l'obrien, adés en els mateixos discursos presidencials. Aquesta influència general, social i política, la reconeixien els elements oficials i els pensadors, i miraven d'aprofitar-la. Així, quant a aquests, àdhuc en la primera part de *La tradició Catalana* trobem un capítol titulat «Els Jocs Florals i les corrents masòniques.»

Patí del palau d'Assezat, domicili dels Jocs Florals de Tolosa.

Monsenyor Carselade, Bisbe de Perpinyà, que acollí en el Monestir de Sant Martí del Canigó, restaurat per ell, els Jocs Florals fugitius de 1906 i presidí a Barcelona els de 1914.

Els Jocs Florals han acollit, no solament les tendències literàries més oposades, sinó que han cridat també els homes de la terra militants en les lluites d'idees més diferents. Des dels bisbes Morgades i Torras i Bages, que presidiren, respectivament, les festes de 1893 i 1899, fins a l'Almirall que ho féu en 1886 i a En Pi i Margall que presidí la de 1901; des de Letamendi (1872) fins al General Ros d'Olano, en 1877, la institució no refusà cap fill de Catalunya.

És confortant de constatar, demés, que tots els homes, catalans de naixença o de nissaga, que acudien a obrir la festa, els quals, molts d'ells, no servaven del terror pairal més que la recordança de llur filiació, sembla que en aquell acte vulguin rescatar-se i fer impossible als oients tota hipòtesi d'oblit. I, efectivament, tots els paràgrafs de llurs discursos resulten abrindats d'amor a la terra, amb melangies d'enyorança o amb retrets a llur propi allunyament.

Podríem multiplicar els exemples. Però ja resten indicats els personatges i els volums on poden constatar-se aquestes afirmacions.

I no solament els homes de la terra, oposats per llur ideari, han tingut un lloc d'honor en la institució, sinó que també hi ha estat reservat als forans que, per llur

vàlua i llur catalanofília, se n'han fet mereixedors. De Vogel a Denk; de Barrés a Giannini; tota la Europa hi ha estat representada. Fent especial menció dels espanyols, hi trobem des de Brauli Foz a Joan Moneva; des de Lòpez Pelàez (qui morí ans de poder acudir-hi) fins a Menéndez Pelayo; des de Pereda fins a l'Echegaray. Finalment, tot prescindint d'aquesta aportació, és interessant també fixar-se en la contribució de l'element oficial a la festa; des de la presidència de Donya Maria Cristina d'Ausburg-Lorena que, com a Comtessa titular de Barcelona, fou elegida Regina l'any de la Exposició Universal (1888), fins als discursos oficials d'obertura que ja esmentarem.

El ritual de la festa

Des de l'any 1859, que foren restaurats els Jocs Florals, l'ordre i les circumstàncies generals de la festa sempre han estat, si fa no fa, els mateixos. En llur primera celebració, però, es produí un fet que no ha tornat a repetir-se cap més any en els Jocs; i és el de guanyar la Flor Natural una dama. Aquell any se la en dugué una precursora de la renaixença, Na Isabel de Villamartin. En els successius, moltes altres figures femenines han obtingut premis: Na M.ª Josefa Massanés, la Penya d'Amer, la Monserdà de Macià, Na Caterina Albert, la Sra. Domènech de Cañellas; però el premi d'honor i cortesia no ha tornat a correspondre a cap poetessa.

Clemència Isaura, estàtua de la fundadora dels Jocs Florals a Tolosa.

L'atorgació del títol de Mestre en Gai Saber, a partir de 1865, que foren reformats i fixats definitivament els Estatuts de la institució, requereix haver obtingut tres dels nomenats premis ordinaris, que consuetudinàriament ha vingut ofrenant l'Ajuntament de la ciutat. Abans d'aquella data, els tres premis es computaven tant si eren ordinaris com extraordinaris; i havien estat tan abundosos, aquests darrers, com en els certàmens locals. Els tres primers Mestres que obtingueren el títol, Victor Balaguer, Jeroni Rosselló i Joaquim Rubió i Ors, no hagueren de subjectar-se encara a la regla tradicional.

Avui els Mestres en Gai Saber vivents són 17 i els morts 21. L'infadigable mossèn Collell és el vuitè en antiguitat de títol, el més antic dels vius, i el que més vegades ha intervingut en la institució. Ha obtingut vuit premis ordinaris (únic que n'ha aconseguit aital nombre) i ha presidit la festa en 1887, en 1907 (any del cinquantenari) i l'hauria presidida enguany, d'haver-se celebrat públicament.

Li va a la saga Joan M. Guasch que, jove encara com és, compta ja amb sis premis ordinaris i ha doblat, per tant, el Mestratge; i el qual, en 1913, presidí la festa.

Estan pròxims a ésser Mestres, per manca-los sols un premi, l'Adrià Gual, En Sagarra i En Bofill i Matas, entre altres; i en aquesta situació moriren les senyores Villamartin i Monserdà.

Els personatges oficials de la festa han variat, segons ho feien la vida provincial i municipal, a través dels temps. Primerament obrien l'acte el Governador o l'Alcalde Corregidor, amb sengles discursos en castellà, en els quals lluïen, segons llur modèstia, una major o menor dosi d'erudició metàl·lica. Posteriorment, el nomenament d'Alcalde de R. O. a favor de persones de la terra, i, després, l'elecció pel mateix municipi, han garantit la integritat nostrada de l'acte, començat amb el «sobre la festa» tradicional.

Aquesta s'havia celebrat immemorialment a Llotja. En la severa nau d'aquell històric estatge es pot dir que hi és closa pròpiament tota la vida i tota la puixança de la institució. Però, des de 1912 ençà, la diada de la poesia s'ha vingut celebrant al Palau de la Música Catalana, dins un contrast d'ambient i d'estil a favor d'una funesta modernització passatgera, i en desmèrit de l'austera majestat ancestral. Tot i el canvi d'estada, però, els principis de la institució han seguit essent els mateixos.

No gens menys, en especials circumstàncies, les festes s'han celebrat en locals més espaiosos. L'any 1878 és féu al Gran Teatre del Liceu.

Els anys 1877 i 1879 a l'antic Teatre Principal. I en 1888 (l'any de l'Exposició, que hi regnà la Reina Regent), en 1908 (cinquantenari dels Jocs) i en 1920 (que la presidí memorablement En Joffre) l'acte tingué lloc al Palau de Belles Arts.

El gran poeta Frederic Mistral, voltat dels felibres. Entre ells, Victor Balaguer

Dues vegades els Jocs s'han celebrat fora de la Catalunya estricta. En 1902, enlloc d'escaure's, com és consuetud, el primer diumenge de maig, suspès accidentalment l'acte bo i després de començat, es consumà el novembre següent a l'Abadia de Sant Martí del Canigó, sota la venerable protecció de monsenyor Juli Carselade Dupont, que hi pronuncià afectuoses paraules, així com l'ardida regina Na Concepció Picó de Riera. Francesc Matheu hi féu el discurs presidencial, en impecables tercines. L'altra

Joan Maragall

ocasió que la festa s'exilià, fou l'any passat, que tingué lloc a Tolosa, i s'uní així a les d'aquella ciutat, que ens hi convidava; tot-hom en recordarà les circumstàncies.

De la festa de cada any se n'ha imprimit sempre volums. Però els canvis de persones en el Consistori de la institució, reportaren variacions lamentables en el format de la sèrie, que dificulten la uniformitat indispensable al bibliòfil. Des de 1909, que els membres del Consistori, que presideix En Francesc Matheu, sobre ésser sempre reelegits, el format és igual, acurat i irreprotxable.

En els volums és ara respectada sempre la grafia de l'autor, qui en veu les proves corresponents.

Les col·leccions completes de aquest inestimable arxiu històric i literari no manquen a les més principals biblioteques (per exemple la de Catalunya, Ateneu Barcelonès, etc.) I àdhuc, se'n trobaven, fins fa poc, algunes curiosament presentades, per col·locar, en els dipòsits bibliogràfics d'En Batlle i d'En Babra.

L'homenatge retrospectiu d'enguany

En no veure anunciada per l'octubre passat, la convocatòria per als Jocs Florals de 1925, hom es preguntava si enguany es veuria estroncada per primer cop una constant tradició de seixanta sis aniversaris. Però no ha estat així. La festa 67.ª es féu, quan pertocava, en la intimitat, i ara, per als subscriptors de l'edició, acaba de repartir-se'n el corresponent volum, la qual cosa dona actualitat a aquestes notes.

Era que la festa anyal prenia aquest any un caràcter d'homenatge retrospectiu. Ja ho deia mossèn Llorenç Riber en un article aparegut el primer diumenge de maig: «Enguany també n'hi ha hagut, de Jocs Florals... Són estats uns Jocs amb ritus de Catacomba... No hi ha hagut la marxa del Rei Joan, però hi ha hagut la Santa Cena de la poesia. Més que a Simposion platònic s'haurà assembleat a una vetlla de Sant Sepulcre, on batega l'esperança d'una immortal resurrecció». I recordava les paraules evocadores de Maragall en el discurs de remerciament de la festa del cinquantenari: «...perquè avui la festa anyal és, a més, una commemoració solemne, i a darrera de les vostres testes jo en veig d'altres apinyar-se del passat i del regne de les ombres...»

El canonge Collell, degà dels Mestres en Gai Saber, inicià la idea, que fou acceptada, de fer un plebiscit entre els companys vius per escollir, d'entre les premiades als Mestres difunts, tres flors, tres englantines i tres violes. El mateix mossèn Collell hauria presidit la festa i hi hau-

ria pronunciat el discurs reglamentari; la memòria i els mots de mercès haurien anat a càrrec de dos membres del Consistori. Talment com apareix en el volum imprès, i semblantment com s'esdevingué també l'any del cinquantenari.

La festa hauria estat possiblement celebrada sota la presència de la Reina més antiga de les vivents, que regnà l'any 1869; o sota la més augusta, de la Mare de Déu de Montserrat.

D'aquest fet se'n donà compte privadament, en el sopar anyal celebrat a Càn Martin. Considerem interessant documentar aquest singular veredict d'enguany, a través de les festes en que foren premiades les poesies escollides.

Les tres flors

Els honrats han estat: Marian Aguiló, J. Ll. Pons i Gallarza i Àngel Guimerà.

Del primer ha estat escollida la poesia «Esperança», premiada en 1864. En ésser enviada al concurs duia per lema uns versos castellans d'En Piferrer: *tiende sobre la pradera—el verde manto de la esperanza*, trets del «Cant a la primavera», que figura en l'antologia de Menéndez Pelayo *Las cien mejores poesías líricas de la lengua castellana*. Però, ni en el volum, ni en cap edició posterior, ja no figura aquell lema.

Aquesta poesia és una meditació reflexiva, impulsada amb suavitat per un anhel creient; i està estructurada en posades arromançades, amb una constant i parella tornada final.

El poeta, en obtenir son primer premi ordinari es complagué a elegir Regina de la Festa una poetessa compatriota seva: Na Victòria Penya d'Amer.

Fou un Jurat presidit pel mateix Aguiló, qui en 1867 atorgà la Flor Natural a la poesia d'En Pons i Gallarza «La muntanya catalana», (lema: *Tollens ad astra caput*), altra de les preferides enguany. És un poema en diversos cants de factura sobria i clàssica on descriu com diu Joan Alcover, «visions inesborrables.»

«L'any mil», de Guimerà, basat en la falsa llegenda de que, com deia el lema, «es creia que a la mitja nit del darrer de desembre el món finiria», fou designada per absoluta unanimitat entre els mestres vivents—cas únic en el plebiscit d'enguany.—En canvi, en 1877, que fou quan obtingué la Flor—va ésser Regina la Sra. Aldavert—fou premiada sols per majoria, degut segurament als defectes que, segons deia la petulant memòria d'En Riera i Bertran, «no se'ns han amagat».

És curiós constatar que aquest any fou atorgat un premi extraordinari a «L'Atlàntida» (alguns cants de la qual havien estat presentats ja anys anteriors sense eficàcia); i un altre a Pagès de Puig (qui donava tot

son contingent humà de passions a la lírica i tot son contingent líric als Jocs) amb una poesia desesperadament romàntica titulada «A una dona» i que duia aquest lema malastruc: *Hace una noche horrorosa como la vida que nos espera* (el qual, dit sigui de pas, no lliga ni humorísticament amb el contingut de les estrofes).

Foren aquests Jocs Florals de 1877, en què Guimerà triomfà triplement i Verdager meresqué el Premi de la Diputació de Barcelona amb son cèlebre poema, als que

Bust de Marian Aguiló, al Parc de Barcelona, inaugurat en el Cinquantenari dels Jocs Florals (any 1908)

presidí N'Antoni Ros d'Olano, dient-hi unes quantes paraules ben oportunes i fermes.

Les tres englantines

De les tres englantines seleccionades, la més antiga i la més coneguda és «La Veu de les ruïnes», de l'Adolf Blanch, premiada en 1867, any que ho fou també l'esmentada composició d'En Pons i Gallarza. Junt amb l'«Oda a la pàtria», de l'Aribau, i «Els tres sospirs de l'arpa», d'En Camps i Fabrès, constitueix «La Veu de les ruïnes», (que és, com son títol indica, un exemple triat de lírica elegíaca, ressò de la lamartiniana) un dels tres símbols típics d'impresió pairal renaixentista a favor de l'idioma ressorgent: «Parla de Reis, de Sants, de trovadors,

de savis,—parla d'un poble brau, noble i fidel.—Abans que renegar-te trossejaré mos llavis.—Valga'm Déu i la Verge!—Si he d'avorrir-te, que se'm tanqui el cell»

Tres englantines obtingué Pico i Campanar, conquerint-se així el mestratge; i amb aquest títol les aplegà en edició. D'elles ha estat triada pels Mestres en Gai Saber, en la commemoració d'enguany, «Visca Aragó!», episodi rimat de la mort d'En Bernat Ducs, inspirat en la crònica d'Andreu Bosch. Aquest llarg romanso és escrit gairebé per a justificar la cançó central, «L'espasa del Rei de França», que és ço que essencialment n'ha quedat, com a gènere típic de l'època.

Finalment, mossèn Costa i Llobera, que ja havia obtingut la Viola en els Jocs Florals del traspàs del segle, completà la trilogia en els atzarosos de 1902, obtenint-hi la Flor i l'Englantina, amb dues composicions ben desiguals en mèrit. El Jurat, segurament, degué voler otorgar-li el Mestratge, i passà, tot confessant-la, per la deficiència de la primera, «Creixença», com posició ocasional, que reincidia, amb menor inspiració i amplitud, en el tema verdaguerià de l'expandiment de Barcelona; ni tan sols, amb bon criteri, ha estat recollida en les «Obres completes» del poeta.

En canvi, l'Englantina, que és la que aquí cal esmentar, és l'immortal poema «La deixa del geni grec». El lema de Chemier: *Le jour où nous avons reçu le grand Homère*, n'indica l'argument. Aquesta llarga composició (fa 16 pàgines del volum en gran format), escrita en alexandrins sonors i inspirats, constitueix, com s'ha dit amb propietat, l'epopeia literària de Mallorca; té una força lírica i heroica ensem, plena de vigor, dramatisme i bellesa, que de segur no és superada pas per «L'Atlàntida» en els més felços fragments.

Les tres violes

Corresponen, en l'homenatge present, cada una d'elles, a un vigatà, un empordanès i un barceloní. En 1873, mossèn Jacint Verdager guanyava son primer premi ordinari. Li valia la Viola llur delicadíssim «Plor de la tórtora», que duia aquell lema popular: «Lo rossinyolet s'és mort,—tres dies ha que no canta;—jo d'ací me'n tinc d'anar,—que l'enyorament me mata.» Verdager, que en sos accèssits anteriors havia tractat preferentment el romanso històric o descriptiu, entrava ara amb fortuna en l'idil·li místic que li havia de donar el principal prestigi.

Tanta importància, absoluta i relativa, té, almenys, «El cant de Salomó» lema: *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi*, de N'Anicet de Pagès de Puig, amb el qual li fou atorgada la Viola del 1875 (sense que fins vint-i-un anys després no tornés a reprendre els guanys per al mestratge). És aquest

poema, fill d'una veritable inspiració, una mostra de la flexible dolcesa del nostre verb i de la fluidesa mètrica conseguida en l'endecassíl·lab descriptiu. S'anticipava, en això, a Guimerà, qui aquell any tot just feia s'aparició pública en els Jocs amb un accésit; tot i que algun concepte i l'estructura final de la interpretació d'En Pagès de Puig, recorden maneres guimeranianes.

Però, sobretot el «Cant de Salomó» és important, perquè ell afressa el camí—admirablement reprès per aquest autor en son poema «Resignació»—de la glossa i la parafrasi bíbliques, abans que cap altre poeta nostre s'hi endinsés. Així, Guimerà, Carner, Costa, Alcover, que després, i per aquest ordre, s'hi exercitaren, no foren rigorosament sinó successors d'aquell. Les bel·leses i grandeses de concepció i de frase que avaloren l'ègloga alegòrica del poeta empordanès—salvant-ne, naturalment, els infantilismes i els barboteigs deficients,—fan d'aquesta poesia un dels encerts millors en la designació d'enguany.

Per fi, «El mal caçador», de Joan Maragall, corona l'estol i clou bé, amb la major modernitat, la diversitat d'estils recollida en l'antologia retrospectiva d'enguany. En els Jocs de 1896, presidits per Narcís Oller i integrats, entre altres, per l'Echegaray, fou premiada aquella poesia. I ho fou per unanimitat; el Jurat vencé, noblement, progressivament, tot escrúpol suggerit per l'original idea i l'estranya mètrica. «La forma és nova, potser massa», deia, sincerant-se, el Secretari, «però el pensament és altament poètic, barreja de senzillesa i misteri» i «eixampla el símbol de la balada en que es fonamenta.» En aquesta recreació del personatge llegendari, confós en moltes versions amb el Comte Arnau, la forma és precisament una afortunada intuïció per donar a la força descriptiva tota la mobilitat que l'acció del mite comporta: «S'allunyen amb el vent,—perdent-se en un moment—els crits, la fressa, el rastre...»

L'acta de la festa d'aquest any consigna que el públic—ja prou comprensiu—exigí la repetició de la lectura d'aquesta poesia.

D'aquests Mestres en Gai Saber, afavorits amb l'esment especial d'algun dels premis ordinaris que obtingueren en vida, tots ells, feta excepció d'En Pagès de Puig i d'En Maragall, arribaren a la presidència de la Festa; àdhuc alguns d'ells, com l'Aguiló i En Pons i Gallarza, la presidiren dues vegades.

Les absències i intemperàncies d'En Pagès de Puig i la mort prematura d'En Maragall, impediren a aquests dos Mestres l'exercici d'aquell suprem magisteri flouresc. El segon, sobretot, és una viva llàstima que no hagués estat dut a temps a aquella tribuna, per a pronunciar-hi algun de sos discursos eminents.

Els vells i els joves: Anècdotes

L'antagonisme inevitable entre la tradició i la modernització, entre el conservadorisme i l'avenç, és un tema que ha estat circumscribit principalment entorn de la institució dels Jocs Florals. Víctor Català, en son discurs presidencial de l'any 1917, dedicava un capítol del seu parlament a justificar aquest fet, ver senyal de vitalitat i d'interès literari.

Aquesta resistència passiva de les escoles tradicionals enfront de les noves—victorioses sempre que les ha inspirat el bon gust—no és d'ara precisament; no és d'aquests últims anys, ni d'aquest segle tan sols. Existí al principi de la institució i s'hi ha mantingut, com un fet natural, sempre, donat el caràcter i la representació de la mateixa. És fama que ja, en el temps que Verdager encara signava «Un fadri de muntanya», quan duia encara el vestit de pagès, i quan tot just enviava als Jocs composicions profanes com «El roser del mas d'Eures» (que mai no estampà després en cap volum) els Jurats li coneixien la lletra, i sos originals anaven sistemàticament al «cove»; fins que els remeté transcrits per un copista i els primers triomfs, guanyats per sorpresa, li crearen ja un respecte en l'esdevenidor.

Una altra anècdota encara més curiosa és la de com fou premiada «La Sardana», de Maragall. Decidit aquest a concórrer als Jocs per primera vegada, l'envià als de 1892, presidits per En Picó i Campamar. No és pas aquella poesia, ni de molt, de les millors del poeta; però, no obstant, és una de les més representatives dels ideals populars i dels tipismes nostres. Tot i això, sols li fou concedida una inofensiva menció honorífica; i, en canvi, s'atorgà l'Englantina—que era el premi per al qual aquella composició estava indicada—a una pessima poesia arromançada d'En Martí i Folguera, «Castellans de Catalunya», que ni a títol de paròdia còmica mereixia ésser presa en consideració.

Això decepcionà Maragall, el qual considerà aquesta sanció flouresca com a definitiva. I efectivament, destinà «La Sardana» a restar eternament inèdita i a formar part de la tria negativa dels seus poemes que solia fer, escrupolosament, cada quatre anys.

S'esdevingué, però, que son amic i també poeta, Manuel Rocamora, sostregué aquell original d'entre els manuscrits de l'autor, en tregué còpia, i el restituí després sense que Maragall n'hagués esment. I l'any 1894, que el mateix Rocamora actuà de Secretari dels Jocs, aquest hi envià la composició.

Així fou reparada la injustícia de dos anys enrera, que havia determinat Maragall a destruir-la. No cal dir quina fou la sorpresa d'aquest en veure en el veredictat atorgada l'Englantina d'aquell any a la seva «Sardana», que per a tothom, i àdhuc per al seu mateix autor, semblava inexis-

tent. Com és natural, el poema tingué un èxit immens de públic, en ésser llegit a l'acte del repartiment de premis.

Altrament, pot ben dir-se que pels Jocs Florals de Barcelona hi ha passat tothom; d'una manera absoluta en el vuitcents, i d'una faïso bastant completa per part de les promocions modernes.

Així, l'any 1903 En Carner, encara jove-níssim, hi obtingué la Viola amb «La sacra expectació dels patriarques», al mateix temps que Francesc Pujols guanyava la Flor Natural amb son «Idil·li». A la festa següent, al mateix Carner li erea premiades ses admirables «Corones» i Miquel Ferrà mereixia l'atorgació de l'Englantina.

L'any 1896 havien ja estat premiats treballs de Pompeu Fabra i de mossèn Frederic Clascar (llavors seminarista).

Ja hem dit també que En Gual, En Sagarra i en Bofill i Matas tenen guanyats dos premis ordinaris. A aquests poden afegir-se els premis i accésits aconseguits per Carles Riba, Josep M.ª Lòpez Picó (aquest anònimament), Ventura Gassol, Lluís Bertran i Pijoan, Ambrós Carrion, Marià Manent, Manuel Brunet, Casas de Muller, Lluís Valeri, Massó Ventós, Vidal Jové, Martí Montey, Grangés i Camprodón, Isern i Dalmau, J. M. Girona, Joan Arús, Pons i Marquès, B. Barceló, etc.; i darrerament per Melcior Font, Tomàs Garcés, Fages de Climent, Roig i Llop, J. Rosquellas, Camil Geis, Roure i Torrent i altres.

Això sense esmentar els mestratges dels Carner, Alcover, Tous i Maroto, que decoren el panorama de la institució, i el pas d'En Ruyra, dels Carner, Lluís Carreras, Carles Cardó, Valls i Taberner, Joan Santamaria, J. S. Pons, Suriñach Senties, etc., per la presidència i els Jurats dels Jocs, respectivament.

L'arxiu dels Jocs Florals

En passar a ocupar l'edifici de la Casa de l'Ardiaca, antic estatge del Col·legi d'Advocats, l'Arxiu Històric Municipal, l'Ajuntament, protector sempre dels Jocs Florals de Barcelona, n'oferí atinadament una de les dependències al Consistori, per tal que hi instal·lés l'Arxiu de la institució, i aquell pogués celebrar-hi ses reunions habituals; puix que fins ara els Jocs no tenien estatge propi. A dita instal·lació ha estat destinada la contribució dels adjunts, enguany, segons fou anunciat a aquests degudament.

Tota la nodridíssima documentació d'aquesta institució cabdal, tots els originals remesos (servats curosament), tota la correspondència cursada amb motiu de les festivitats anyals, tindrà, doncs, son escaient sojorn en la sala rodona del segon pis d'aquell edifici, que és la que correspon a la torre que dona a la Plaça Nova; parets certament ben triades per estatjar, com a part important del tresor històric de la ciutat, tota la vida i tota la història de la tradicional institució.

OCTAVI SALTOR

CONVERSA AMB EN LLUIS RIGALT

EL número que consagrarem als nostres bells oficis amb motiu de l'Exposició de París que adés ha estat closa, ultra la satisfacció d'haver contribuït en la mesura de les nostres forces a l'encoratjament de les arts decoratives, ens ha guanyat un rengle de bones amistats. No ens hem sabut estar d'abusar-ne. Fa pocs dies, vàrem adreçar les nostres passes a casa dels vidriers Rigalt, Bulbena i C^a, per garlar una estona...

Perdre el temps, àdhuc agradablement és un art senyorívol que no sabem practicar amb gaire pulcritud. Tot just feia cinc minuts que enraonàvem amb En Lluís Rigalt, a penes havíem acabat d'evocar el *Liceo Poliglota*, Col·legi avui desaparegut, on resultava que ens havíem educat tots dos, vàrem embrancar-nos en una conversa sobre temes de vidrieria.

En Rigalt és tot al contrari d'un home improvisat. El seu pare, educat en l'escola del pintor Antoni Caba i del dibuixant i gravador Tomàs Padró, ja havia treballat tota la vida en la decoració artística i concentrà els seus millors esforços a la rehabilitació de l'art de la vidrieria. En plena onada modernista, el pare d'En Rigalt va salvar-se'n a còpia de respecte vers els estils tradicionals. Ell va ésser l'home de les restauracions dels finestrals gòtics.

— Però vós, amic meu, bé admetreu la possibilitat d'un art modern de la vidrieria... Els artistes medievals varen potser descobrir o inventar la vidrieria policroma... Tots ens embadalim sota la claror que filtren els finestrals de la nostra Seu o de la Sainte Chapelle de París, tanmateix...

— Calieu, calieu — va interrompre En Rigalt —, ja veig on voleu anar a raure. No sols admeto la necessitat de cercar una vidrieria moderna, sinó que en algunes temptatives veig ja una tènue aurora. Si m'envaneixo de comprovar que el meu pare no va deixar-se arrossegar per l'onada del modernisme, no és pas perquè confongui la tradició amb l'immobilitat. Però aquella tendència que tants desastres ha

Tres vitralls executades per «Rigalt, Bulbena i C^a».

causat a la nostra terra, tenia el diabòlic orgull de crear tot d'una un estil nou. Calia ésser més humil i el meu pare ho va ésser. Veliàquí. El que hi ha és que una bona part de la nostra feina, o bé és feina de restauració de vitralls antigues, i aleshores no ens escau altra cosa que fer pastitxos amb gràcia o bé ens hem de reduir a realitzar projectes d'altri, i aleshores no ens escau altra cosa que ésser fidels.

— Sospireu? — vàrem fer. I, efectivament, En Rigalt havia sospirat, tot i que el seu rostre ple i pacífic no semblava nadiuament inclinat a les defallències.

— Sospiro — va fer — perquè m'adono que passem anys i anys sense poder complir els vots més secrets del nostre cor... El gust del públic, ens lliga constantment de mans...

— I de peus...

— No, potser de peus no —, va rectificar En Rigalt, somrient amb melangia. Ens demanen coses absurdes, ens obliguen a estrafer el crom, l'estampa en lloc de deixar-nos cercar l'emoció...

— Comprèn la tragèdia — vaig fer —, i sinó em trobés descobert, em descobriria.

— Imagineu que no fa gaire temps varen venir a encomanar-nos una vitralla per un convent de X. Una bona comanda! No hi volien plànyer els

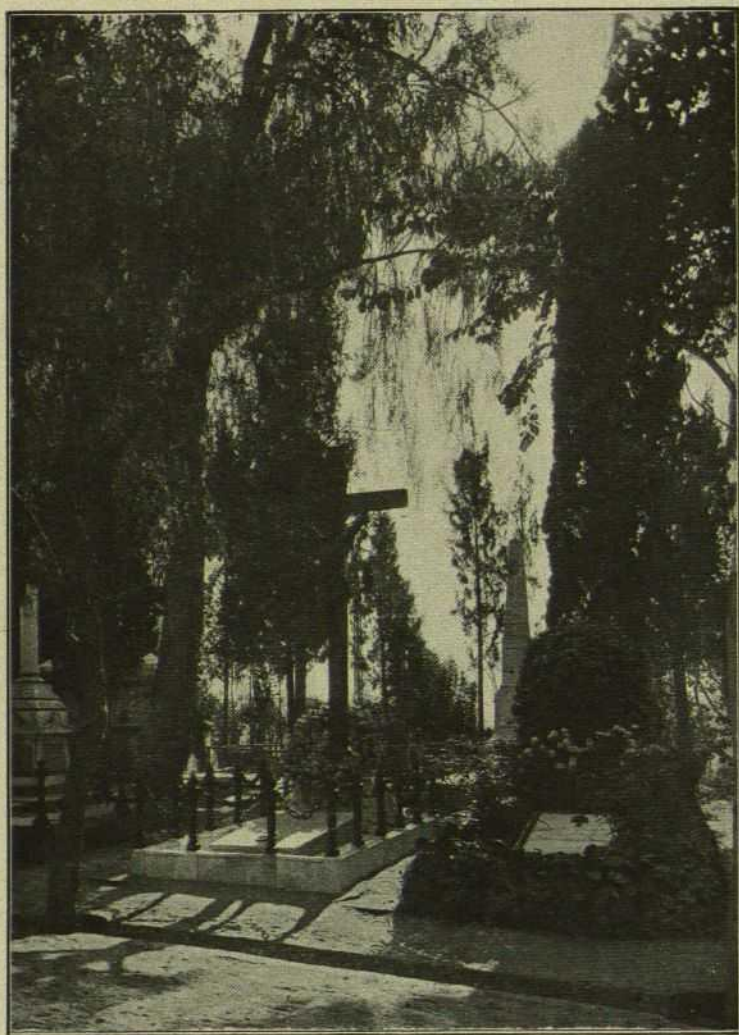
diners; es tractava d'un gran finestrall... Però, fill, les prescripcions foren d'allò més puerils... «Sobretot que les cares de les Santes siguin boniques» — repetia la superiora.

— Bé, però, de mica en mica, anirà millorant el gust públic.

— Potser sí — va fer En Rigalt. — No vull dir que algun cop no ens trobem davant d'una comanda verament artística. És com un oasi. Fem una vitralla projectada per un esperit sensible, per un home de gust... Per què no haurem de poder treballar sempre així?

— Perquè el regnat de la Bellesa no és ben bé d'aquest món — vaig fer per cloure la conversa amb una sentència.

J. R.

LA BELLESA DELS CEMENTIRIS

El nostre país no arriba, en el culte dels morts, als extrems que arriben altres països com és ara França, on les famílies, a l'entorn de les tombes, adopten posats dramàtics. De tota manera, en la diada dels Morts, en les que la precedeixen i en les que la segueixen, els cementiris de Barcelona s'omplen d'una multitud que duu flors recordatòries als seus difunts.

Hi ha persones que sols en uns dies així, on la pau habitual dels cementiris és vivament rompuda per la gentada, pot suportar la severitat dels marbres i de les inscripcions funeràries, dels xiprers negrosos i de les eures ombrívols. I tanmateix els cementiris solen tenir llur bellesa. Els romàntics ho sabien. Una bona part de llur poesia va néixer dins el dia dels

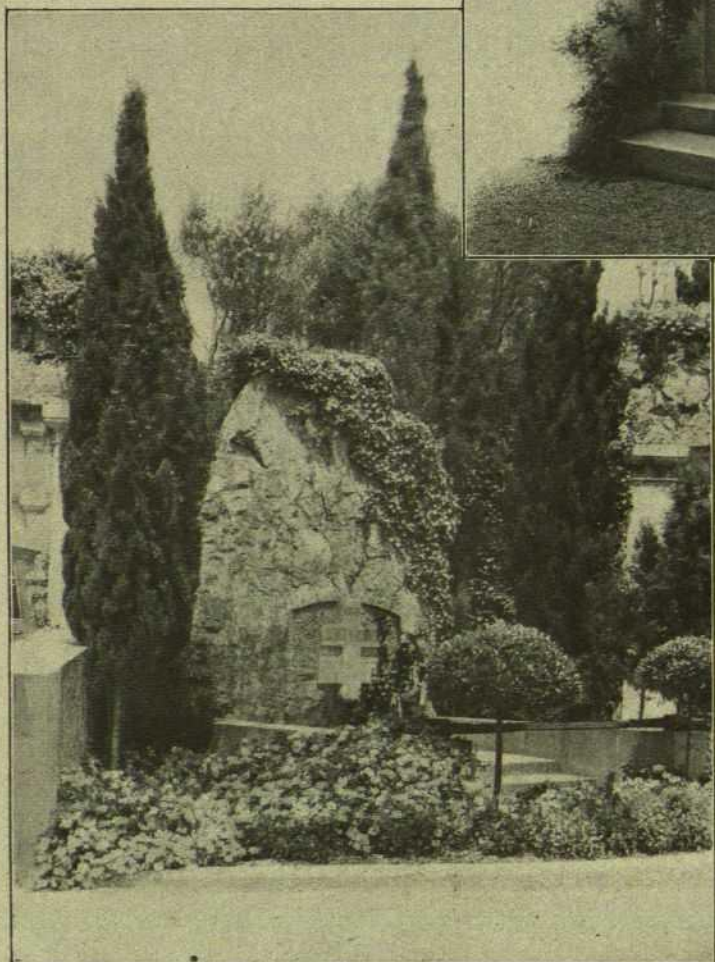
morts: la nit, la lluna, les tombes, el cant del rossinyol, varen servir de pretext als menys tràgics, als més melíflus; les calaveres, els sepulturers, l'aventura macabra va ésser el pretext dels violents i dels desesperats.

Les noves tendències poètiques, el parnassianisme, el simbolisme i el post-simbolisme, han tractat rarament el tema del cementiri. Si ho han fet, no han conservat aquella delectació, adés tendra, adés exaltada, que era patrimoni de llurs antecessors. Llegiu, si podeu, la poesia que Paul Valéry dedica el cementiri de Cète, desolat en mig del mar; comença comparant les barques de vela a coloms que ponen sobre una teulada blanca i acaben evocant a *Zenon*, *Zenon*, *Zenon d'Elée*, el cèlebre filòsof grec que de-

mostrà l'impossibilitat metafísica del moviment. No defineix l'emoció, però s'esforça a intel·lectualitzar-la.

Altrament, un hom pot anar al nostre Cementiri del S. O., el Cementiri Nou, i tot esquivant la visió d'alguns sepulcres d'arquitectura o d'escultura

trista—amb la tristor de la lletgesa que és la tristor irredimible—i trobar indrets on la vegetació i la pedra es combinen amb gust exquisit. Un cementiri, al capdavant, no és, per l'aspecte, una cosa gaire diferent d'un jardí. El xiprer que, ànimes porugues no saben estimar, és un arbre delicat que fa pensar i que pot fer somriure. Joan Maragall, un dia, va veure un colom que s'aturava en la branca d'un xiprer: va cuitar a dir-nos que aquest episodi li produïa una «alegria clàssica». L'odi al xiprer és recent entre nosaltres. Els nostres avantpassats es plavien a plantar-ne al marge de llurs hortes (quantes masies dels afores de Barcelona, quantes i quantes torres de Vallcarca i de Pedralbes,

La tomba del Dr. Robert al cementiri del S. O

La sepultura de Joan Maragall al cementiri de Sant Gervasi

La tomba de Jacint Verdaguer al cementiri Nou

serven encara la pensívola companyia d'aquests arbres erectes!).

Joan Alcover, el poeta de Mallorca, el nostre gran elegíac, essent vora un d'aquests arbres, en una nit serena veieu el que ens en diu:

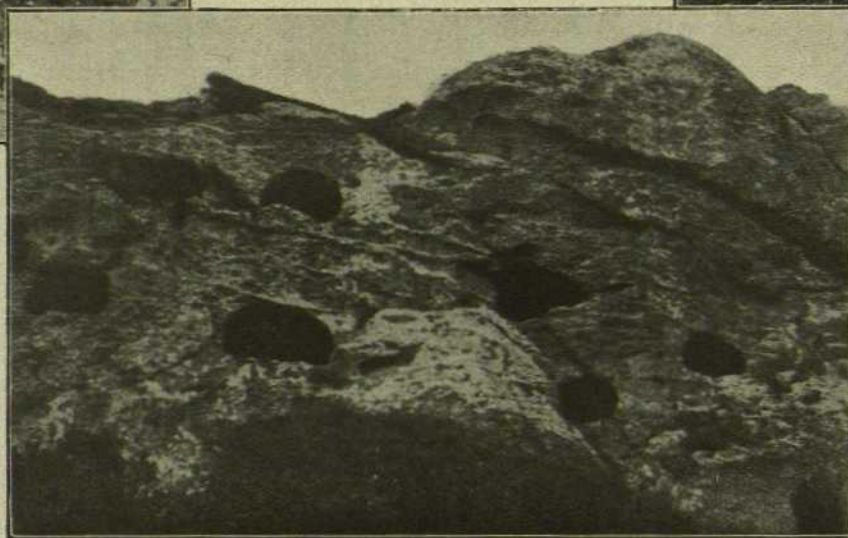
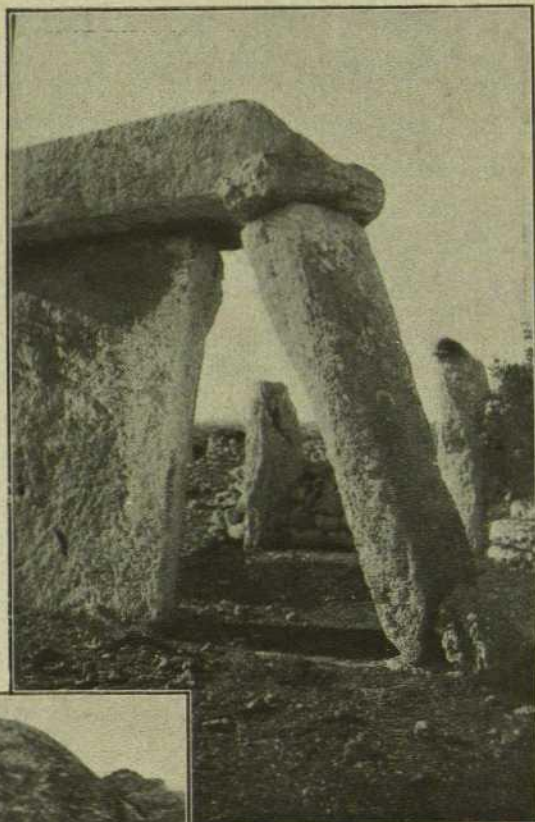
*Xiprer adormit
que amb la rama plena
d'ales invisibles — passava la nit
i a l'alba semblaves — torre d'harmonia...*

El xiprer, l'eura, els desmais, tenen llur encís. Els marbres funeraris poden ésser esguardats amb una emoció serena que no afebleixi el nostre coratge de seguir vivint, però que el netegi d'orgull i de petulància.

Altrament, hi ha una manera de venerar els morts que pot prescindir i tot de visitar les avingudes melangioses del cementiri: recordar llurs bones obres. No serà aquest el culte millor? Els homes, en morir, deixen alguna cosa més que la carn putrescible. De la meditació de l'obra d'En Maragall o de la vida d'En Prat de la Riba, deriven ensenyaments i estímuls que fora imprudent de rebutjar.

ELS MONUMENTS PRIMITIUS DE MENORCA

A la dreta: Porta de la gruta: la Presó. A l'esquerra: Taula de Telati de Dalt.
A dalt: Un claper. A baix: Habitacions troglodítiques

A l'illa de Menorca abunden els monuments primitius, especialment a la banda de migdia, més abrigada de les furioses ventades del mes-tral. L'home primitiu, cer-cant en l'illa un indret on aixoplugar-se es degué fixar en aquesta banda i degué arranjar-hi els seus habitatges. La plana me-norquina hi és tallada per

grans barrancs qui es fan més profunds a mesura que, avançant perpendicularment, s'atansen a la costa. Doncs, és en les pa-rets immenses, tallades gairebé a plom, d'aquests barrancs i cingles, que l'home primitiu va fer a Menorca les seves habita-cions, coves artificials les entrades d'al-gunes de les quals es poden veure en una de les adjuntes fotografies.

Hom diria que són els forats fets per un

obús en esclatar, i aquesta impressió que la fotografia produeix és produïda també per la realitat. Hi ha indrets on els forats són tan nombrosos que indueixen a creure en l'existència de veritables nuclis de po-blació.

El lloc no podia ésser més ben escollit: no solament perquè aquestes cingleres es troben abrigades de la ventada, sinó per-què al fons hi poden créixer hortes ufano-

ses, regades per fontane-lles, i perquè la mar hi és propera, amb cales segu-res i amb platges tran-quil·les on arribar.

Allò que els profans no creuríem si no ens ho di-guessin els homes de cièn-cia, és que totes aquestes coves han estat habitades, àdhuc aquelles que al-menys avui, ens aparei-xen com a completament

inaccessibles. L'home primitiu, mirant de tenir una habitació ben segura, no vacil-lava de construir-la en la part alta de les parets dels cingles. Generalment per arri-bar-hi cal seguir els sortints de la penya. L'excursió és sovint ben arriscada. De sobte el sortint s'acaba i un home resta defraudat, a poca distància de la cova, sense poder atènyer la seva entrada.

D'altres vegades, però, l'entrada és fàcil-

ment accessible, com en el cas de «Sa Presó», una vista exterior de la qual donem en una de les nostres fotografies. Es possible que el nom popular respongui a una funció acomplerta algun temps per aquesta cova o que sigui degut a dues fines-tretes amb una mena de reixat. L'interior és, tanmateix, força confortable dins el seu gènere, i l'amo d'aquesta mansió podia vanar-se de tenir una de les millors habitacions troglodítiques de la rodalia. Potser solament li duia avantatge una altra qui era formada per dos pisos.

Si anant pels barrancs menorquins susciten la vostra curiositat aquestes coves artificials, anant per la plana de Menorca, són les navetes, les taules i sobretot els talaiots qui l'atreuen. No és certament pedra allò qui va mancar als menorquins constructors d'aquests monuments megalítics. Un geògraf va definir Menorca amb aquestes paraules: «Penyal sembrat de terra». A tot arreu veieu sorgir el llom del penyal, fendint la capa de terra. Per tal de poder-hi fer conreus, els menorquins han hagut d'arrencar enormes quantitats de pedregam, i, per tal de poder-lo col·locar en alguna banda, han construït parets en

Talaiot de Telati

sec arreu de l'illa. Cada peça de terra és isolada i dividida per aquestes parets. De vegades, al voltant d'un arbre, una figuera o una d'aquestes oliveres bordes o ullastres que el vent fa créixer en un sol sentit (una de les nostres fotografies mostra prou clarament aquest efecte de les contínues ventades), no sabent ja on posar les pedres, ha estat bastit una mena de gran test. I els talaiots, si no perquè els qui hi entenen diuen que són monuments funeraris o que són fortaleeses (els que hi entenen no ho entenen tots igualment) seríeu temptats d'imaginar-vos que no són sinó testos ingents bastits per gegants per a uns arbres enormes desapareguts. I el poble també ha cregut que els gegants havien tingut alguna cosa a fer amb aquestes construccions, si

no a Menorca, a Mallorca on també n'hi ha. La prova és que els mallorquins, dels *talaiots* en diuen *clapers de gegants*. A un *claper de Gegants* és el títol d'una bella poesia de Costa i Llovera qui comença:

Salut, claper de bàrbara grandesa, — que atreus el pensament! — Salut, o fita del vell món despresa — que dels segles afrontes el corrent!

Qui et féu? Quin es ton nom? Quina mà forta — tes roques aixecà? — Fou dels antics gegants la raça morta — que per

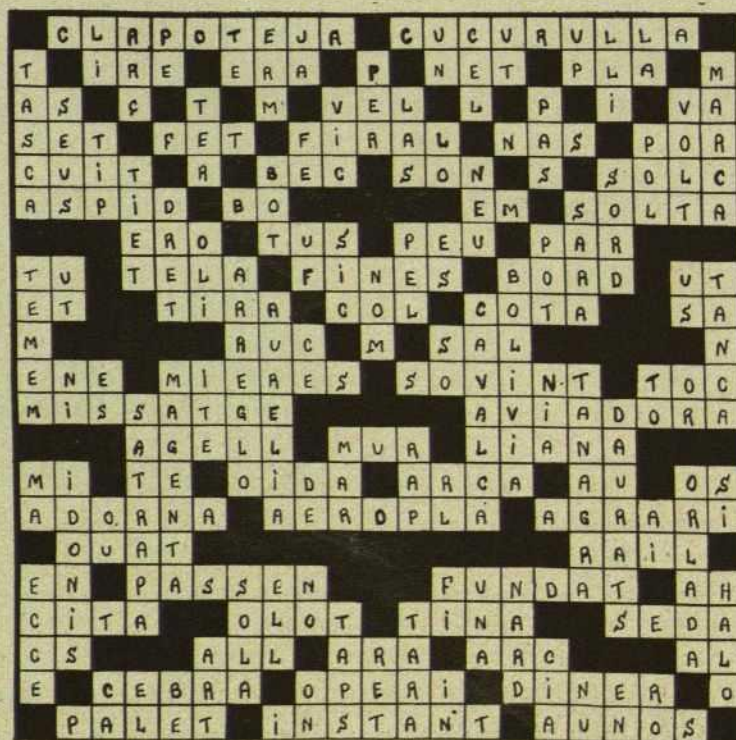
memòria eterna te deixà? — Fores d'un Déu caigut l'ara feresta, — famèlica de mort? — Guardaves la memòria d'una gesta? — Eres la tomba del guerrer més fort?

Quant a les *taules*, de les quals donem també alguna fotografia, suposen alguns arqueòlegs que el recinte qui les volta degué ésser un lloc sagrat i que elles degueren ésser destinades al descarnament dels cadàvers. El cos col·locat damunt la *taula* era descarnat per les aus de presa, mentre els animals terrestres no podien arribar a tocar-lo. El rite funerari devia exigir-ho així.

El nostre, de rite, menys cruel que l'antic, permet que l'esquelet es descarni tot sol dins la pietat del vas o dins la terra piadosa. N.

La solució del nostre primer

Hem rebut poques solucions — tal com preveiem. — El nostre objecte era tan sols d'explorar la receptibilitat del nostre públic envers aquesta mena de diversions silencioses que fan fruit molt a Anglaterra, França i Estats Units. Ja sabem, doncs, a què aténir-nos: els

concurs de mots creuats

nostres lectors no amengaire encara els mots creuats.

De les vint-i-vuit solucions rebudes, no n'hi havia sinó una de bona: la del senyor Jacint Asensió, el qual pot passar per la "Llibreria Catalònia" a recollir el premi que tan dignament ha guanyat.

Ha arribat, últimament, a les nostres mans, un atraient retrat de Jack London, el malaguanadísim novel·lista americà.

La senyora Jack London, en l'obra pòstuma que acaba de publicar del seu marit, en un pròleg ple d'emoció, ens parla de l'home i de l'obra.

Jack London, va escriure la seva primera novel·la, *Un cicló a través de la costa japonesa*, als disset anys.

Abans de pendre la ploma, havia fet de vailet de cuina en un rancho californià, havia venut diaris pels carrers de Sant Francisco, havia pillejat pels molls de Oakland, s'havia embarcat en un bastiment que es dedicava a la pesca de la foca als estrets de Bhering i les costes del nord del Japó.

La seva primera obra, va guanyar un premi de trenta mil dòlars, ofert en concurs pel diari *San Francisco Call*, entre els seus llegidors.

D'ençà d'aleshores la vida literària de Jack London anà sempre de paral·lel amb la seva vida agitada i aventurera.

Als 24 anys publicava la seva primera novel·la de gran èxit: *El fill del llop*.

La major part dels personatges de les obres de Jack London es mouen en ple Klondike, l'aspre i fantàstic País de l'Or.

En *Ferry de Zles*, però, són els paisatges oceànics de les illes Salomon els que ens són descrits magistralment, amb els costums curiosíssims dels caníbals, tan grotescos i tan cruels alhora.

Un dels seus llibres més originals és,

sens dubte, la història dels dos gossos «terriers» *Michael*, germà de *Ferry*, màrtirs dels treballs i dislocacions del circ.

Ex-llibris del famós escriptor
lanqui

Jack London

Panorama Internacional de les Lletres i de les Arts

Com a conseqüència de la publicació d'aquest llibre, foren fundats a Amèrica els «Clubs Jack London», els socis dels quals es comprometen formalment a abandonar el seient de tot teatre de *variétés*, circ o *music-hall*, tot d'una que és presentat a l'escena o a la pista un *numéro* qualsevol d'animals.

L'obra més tràgica i més forta de Jack London és la que consagrà al món malaurat i terrible dels presidis i penitenciers d'Amèrica i que porta per títol *El vagabund dels estels*.

Jack London assolí aquests darrers temps un grau extraordinari de popularitat. Les seves obres es venien arreu profusament. És un dels autors més llegits en llengua anglesa.

En els anys de prova havia contractat, però, un vici terrible: l'alcoholisme.

Té un llibre, precisament, que porta per nom *Memòries d'un bevedor*.

El bevedor, era ell!

És per això que aquest magnífic exemplar d'home i d'escriptor ha mort, en plena producció, en ple èxit, en plena glòria ascendent, a la llinda tan sols dels quaranta anys.

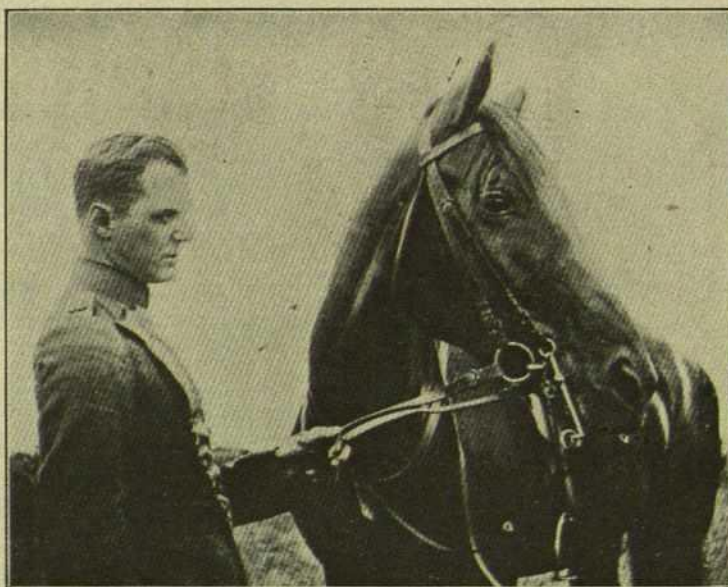
Fritz Unrhu és un poeta alemany, d'origen *junker*, jove oficial de l'ex-Kaiser, que avui és esdevingut un dels apòstols més abrandats i bèl·lics del pacifisme del seu país.

Orador remarcable, s'ha significat en diversos actes que li han valgut l'entusiasme i l'adhesió d'una bona

part del món de les lletres i de les arts germàniques actuals.

Unrhu ha escrit un famós llibre de guerra: *Verdun*.

Ara s'acaba d'editar, *Nouvel Empire*,

El poeta alemany Fritz Unrhu

un recull de conferències i discursos.

No fa pas gaires mesos, el jove escriptor alemany va visitar París. Fou allí molt ben rebut. Li foren presentats el bo i millor de la literatura i de les arts.

En tornar al seu país, Fritz Unrhu va publicar, però, tot seguit una sèrie d'articles i d'intervius plens de penjaments i constel·lats d'impertinències.

Una de les víctimes ha estat la comtessa de Noailles, que, segons ens diu un dels seus cavallers, ha hagut de pagar la confiança excessiva, i l'excessiva gentilesa dignes ambdues, certament, d'haver estat posades en quelcom de més sensible i de més correcte que no pas en aquest capità d'ulans *camoufflé* de poeta.

* *

En Paul Morand ha començat un cicle

Paul Morand

No és aquest el lloc, tanmateix, per a judicar seriosament les tendències especials d'aquest escriptor. Paul Mo-

La comtessa de Noailles

rand, és un mestre en el seu gènere. Ultimament algú li ha dit l'*Ovidi de les amors internacionals*.

Ens sembla molt ben trobat.

* *

de llibres dedicats a la internacional amantoria del moment.

L'*Europe galante* és un llibre poc recomenable des del punt de vista moral estricte. No té tampoc un valor estètic de primer ordre. És el reflex, però, de quelcom de molt viu, diríem, millor, de molt clínic.

La dansa, és, també, quelcom de molt viu, diem millor, de molt clínic.

Hi ha actualment una veritable febre dansaire. Val a dir que la gran massa dansaire internacional no fa sinó parodiar aquest art diví.

Hi ha només una selecta minoria de

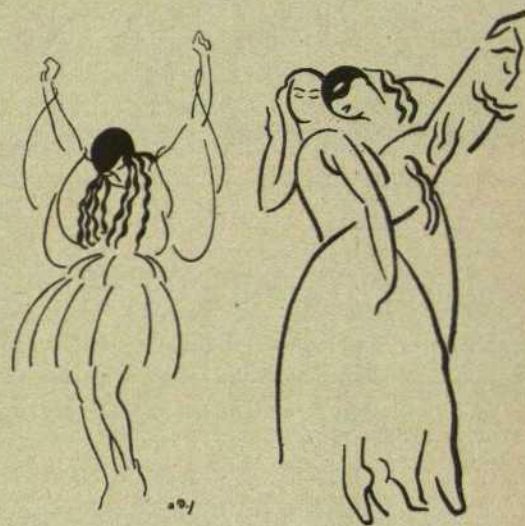
professionals i de gustadors que en serve el pur gust i la pura significació.

Entre aquests, cal assenyalar, el poeta i teoritzador M. Fernand Divoire, que ha publicat un bell llibre, *Decouvertes sur la danse*, amb il·lustracions de Bourdelle, de Rego Monteiro i de A. Domin.

No creiem pas que s'hagi escrit mai sobre aquest tema un llibre tan didàctic, i, alhora, tan alliberat de tota prevenció o tirania didàctiques.

Algunes de les síntesis lírico-plàstiques d'aquests croquis són sencillament admirables.

D'un moviment, d'una gràcia rítmica perfectes.

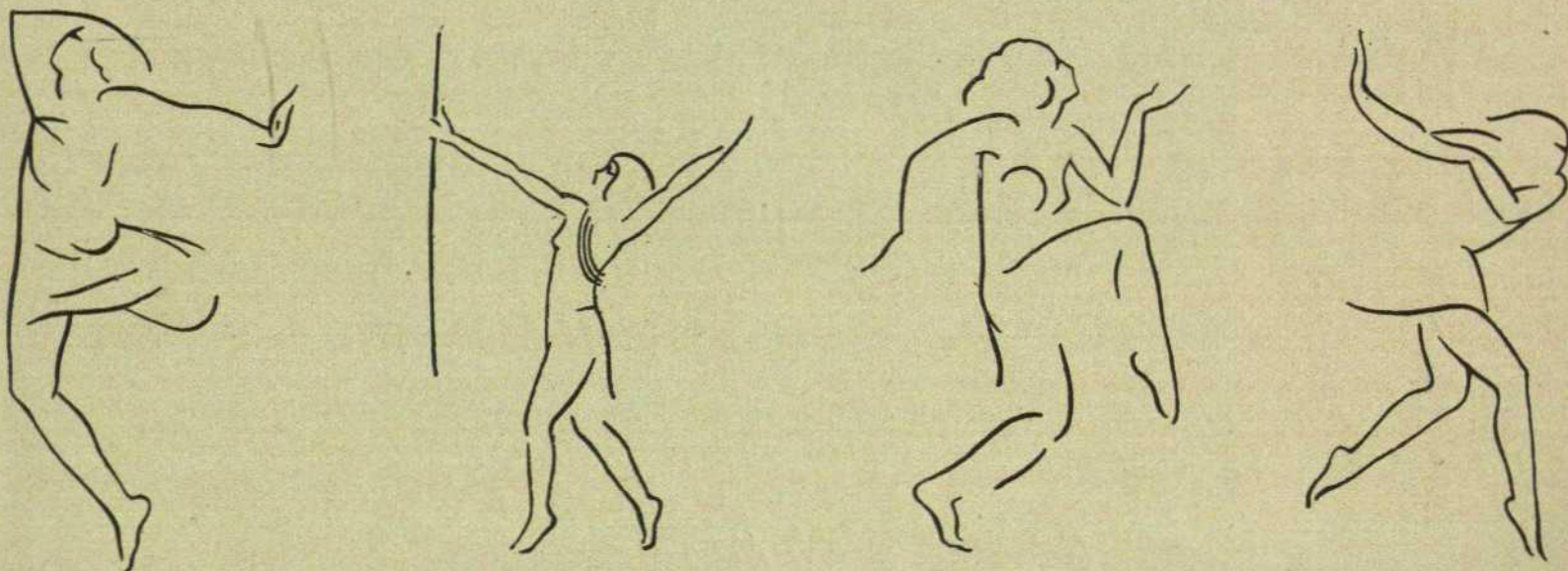
Dansaires

El cubisme és esdevingut un motiu de decoració oficial.

Això no representa, certament, cap justificació, ni menys encara, cap glorificació.

Oficial, antioficial, solen ésser uns mots inútils. Registrem només el fet.

I el fet és que, oficialment, han estat cridats els pintors cubistes Robert Delau-

Il·lustracions del llibre de Fernand Divoire «Decouvertes sur la danse»

Decorats
cubistes.

nay i Fernand Leger, amb l'encàrrec en ferm de decorar les habitacions d'una Embaixada francesa — que no és precisament la de Moscou — i amb una carta blanca absoluta respecte els temes a tractar i els procediments.

Reproduïm al marge dues de les reproduccions dels projectes decoratius en qüestió.

*
* *

Poc temps després de la seva arribada a França, de retorn d'una llarga estada a la Guinea i al Sudan, ha mort sobtadament Lucie Cousturier.

Crítica d'art i pintora al mateix temps, Lucie Cousturier, fruïa, entre els entesos i aficionats, d'una sòlida i justa anomenada.

Era d'un temperament, diríem-ne, melancòlicament enèrgic.

Tot ella independència i despreocupació.

Bruna i amb els cabells negríssims, un poc encrespats, amb uns ulls ardits i amb una boca ampla i de llavis plens, posseïa, també, físicament, un gran caràcter.

Passava llargues temporades a l'Àfrica, d'on solia portar una gran quantitat de dibuixos i aquarel·les, que es venien molt bé en el mercat parisenc.

La crítica d'art de Lucie Cousturier era d'una extrema comprensió i d'una rara finesa. Fora de desitjar que un editor, a guisa de prefacs d'àlbum, publicués els treballs espersos en diversos periòdics i revistes que ella va dedicar a l'obra de Cross i de Bounard.

El seu important llibre sobre Signec, i, sobretot, el seu, sota tots conceptes, llibre definitiu sobre Seurat, no manquen en cap estanteria de biblioteca d'art digne de tal nom.

Tots els amics de les lletres i de les arts es condolen avui de la mort de Lucie Cousturier.

*
* *

M. Víctor Berard — hoste de Barcelona un jorn i sempre admirat i benivolgut amic

Lucie Cousturier

nostre — ha fet una nova versió de l'Odissea, que constitueix un esdeveniment literari d'una importància internacional.

L'obra es compon de tres volums amb el text i la traducció de l'epopeia marina

Victor Berard, el conegut erudit que ha fet una nova versió de l'Odissea i que té el projecte de fer un film homèric

homèrica i de tres volums complementaris d'introducció i notes.

Hi ha en preparació un *Album-Atlas odisséic*, il·lustrat amb fotografies dels llocs diversos i amb mapes i itineraris, amb tots els documents geogràfics i arqueològics necessaris per a poder arribar a comprendre i apreciar plenament el magne poema.

El savi home de lletres francès és, segons ell mateix ens ha dit, un treballador infatigable.

Una empresa com la seva, altrament, no hagués pas estat possible sense aquesta rigorosa disciplina, sense aquesta poderosa capacitat de treball.

Es lleva cada dia al matí, a dos quarts de cinc.

A les cinc ja està instal·lat davant la seva taula de treball.

M. Víctor Berard és, certament, un gran treballador. És un rei de la conversa, també. Un suprem *causeur*.

Les seves idees, els seus projectes home-ritzants estan contínuament en fecunda activitat.

Una de les seves preocupacions, segons ens comunica un entrevistador recent, és la de fer *filmar* l'Odissea.

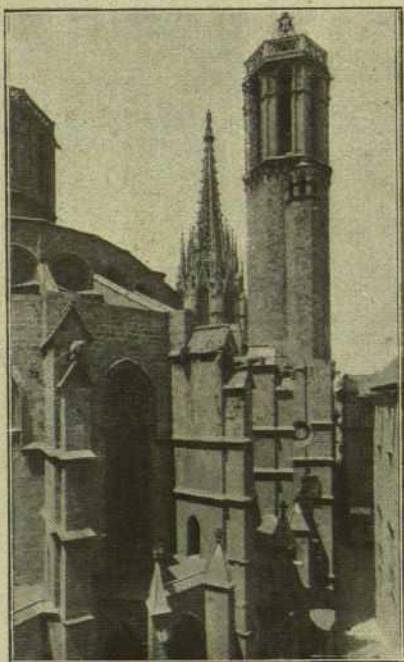
Hi ha hagut molts de temes o arguments d'aquest calibre o d'un calibre semblant, que han estat cinematogràficament profanats i ridiculitzats.

L'immortal llibre d'Ulisses, sota la direcció de M. Víctor Berard, transposat a la pantalla, estem segurs, per endavant, que resultaria, en canvi, una veritable i definitiva obra d'art.

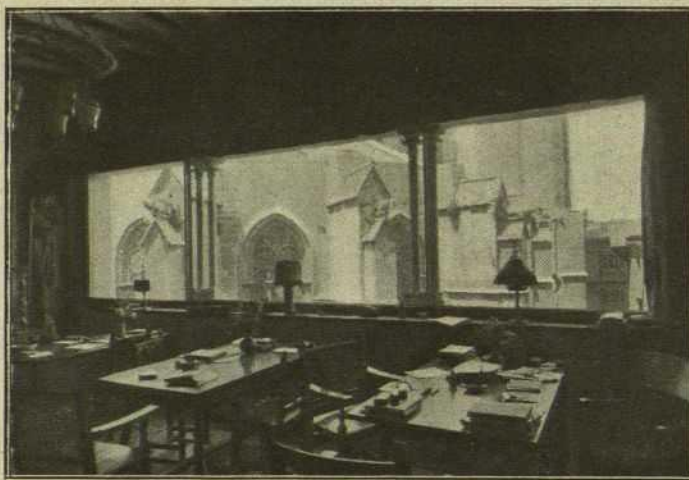
J.

Decoració cubista
de R. Delaunay i
F. Leger

Vista de la Seu des de can Mas

Sala de Biblioteca, al fons la Catedral

L'Arxiu

L'ARXIU MAS

No us heu adonat que al peu de molts dels gravats que publiquem reproduint monuments, paisatges, objectes d'art, hi ha aquesta nota: *Arxiu-Mas*?

No fóra estrany que tot fullejant algun gros volum d'arquitectura romànica o gòtica editat a Filadèlfia o a Berlín, a París o a Viena, trobéssiu inserida aquesta mateixa nota.

És probable que en llegir-lo hàgiu cuitat a cercar-li una explicació o altra. «Jo entenc — us haureu dit — que hi deu haver un dipòsit fotogràfic que es diu Arxiu-Mas. Mas deu ésser el nom del seu fundador o del seu propietari».

Si heu fet aquesta presumpció, el vostre poder instintiu no us hauria enganyat... Efectivament, hi ha un dipòsit fotogràfic; efectivament hi ha un senyor Mas — Adolf de nom de fonts — que n'és fundador i propietari alhora. Però amb tot el vostre poder intuïtiu no heu pogut arribar a servir-nos una imatge, baldament aproximada de l'un ni de l'altre.

Nosaltres tractarem de fer-ho tan bé com sabem. De dades no ens en falten! Mai no passem vuit dies sense fer cap a la casa que fa cantonada al carrer de la Pietat i de la Freneria, a cinc o sis me-

La biblioteca i el fitxer

tres de l'absis de la Seu. Pugem la llarga escala i en arribar al quart pis, aleshores que la claror del cel arriba sense treball a través de la claraboia, truquem a una porta on apareix el xiroi dibuix que fa de cul-de-llàntia d'aquest article: som a l'Arxiu-Mas.

Tot just travesseu la llinda, ja teniu la sensació que sou a casa d'un col·leccionista. Mobles antics, ceràmiques, ferres, reproduccions afortunables. En passar del vestíbul a la sala, oh meravella!, veiem a través d'un finestral enorme a penes dividit per dues primes columnes, l'absis de la Seu i els campanars i el terrat del Palau de la Corona d'Aragó amb les seves gàrgoles, tan a prop que us semblen a l'abast de la mà. Quan recollíu la vista, i esguardau a l'entorn veieu una

vasta sala atapeïda d'objectes d'art. A un cantó, l'escala que puja als laboratoris — magnífica barana! A l'altre la llibreria, al fons una llar, graciosament íntima i confortable. Arran de la finestra les taules de treballs on noies aixerrides classifiquen els clixés i formen les fitxes. En lo que toca a la paret esquerra el vell Mas (això de vell és un dir), amb el seu posat de mosqueter retirat, la seva melena grisa, el seu inex-

Menjador. Les parets són plenes de records dels amics de l'Arxiu

Detall del menjador

haurible entusiasme arqueològic: «Mireu aquest tapis! Quin detall! Quina riquesa». «Espereu, espereu que us ensenyaré les fotografies que En Pelai (el seu fill) acaba de portar de Granada; fins ara no es podia saber el què era l'Alhambra... Mireu!»

Cal mirar, mirar conjunts, detalls, minúcies reveladores, cal mirar infatigablement, fins a embriagar el sentit de la vista. Imagineu que l'Arxiu-Mas avui conté no menys de 60.000 negatius fotogràfics; tots els monuments de Catalunya i una part dels de la península; objectes d'art, ceràmiques, vidres, indumentària, paisatges...

El mèrit d'aquesta formidable replega única en el nostre país i sense gaire parions enllà de les fronteres, no consisteix sols en el nombre, sinó en la

qualitat de les fotografies, en l'excel·lent criteri artístic i documental amb què han estat preses i en la cura i rigor amb què han estat classificades.

I com li va acudir a N'Adolf Mas la idea de formar aquest repertori? L'home no se'n amaga de dir-ho. Ell era repòrter fotogràfic i van ésser dos arquitectes il·lustres En Lluís Domènech i Muntaner i En Josep Puig i Cadafalch els que van induir-lo a fer l'inventari cronogràfic de Catalunya, tasca fins aleshores absolutament oblidada. En Mas, que sempre havia nodrit un gran fervor de col·leccionista i que sentia vivament el culte de la història catalana, va seguir el consell. En un termini relativament curt va aplegar 25.000 negatius. Fou la primera empena. La segona, més forta, vingué de la idea de formar l'arxiu de documents del Servei de Conservació de Monuments de l'Institut d'Estudis Catalans i després el de la Secció d'Espanya Monumental de l'Exposició d'Indústries elèctriques. En Cambó, sobretot, tenia un interès vivíssim en aquesta tasca.

En Mas, ajudat pel seu fill, ha aconseguit la documentació gràfica gairebé completa d'Aragó, València, Balears, Navarra, Astúries, Galícia, etc. De l'últim viatge a Andalusia l'Arxiu s'ha enriquit amb 4.000 negatius més.

No és estrany que una institució així important es trobi en relació contínua amb els primers centres de cultura del món, els museus de Berlín, Munic, París, Londres, Metropolitan de Nova York i les principals Universitats nord-americanes com Harvard i Princeton, l'Hispanic Society, etc.

Les meravelles fotogràfiques tot i llur esplendor, no poden fer-nos oblidar les de pedra, les que s'obren a la claror del dia des de les finestres de Can Mas. Les gàrgoles de la Seu, quin

el lleó

Rebedor davant de la biblioteca

El lleó de la llar

L'obra que puja a la biblioteca

prestigi tenen ara que les veiem del seu nivell estant! Quantes bèsties terribles i quantes bèsties suaus! Describim un caragol que no havíem vist mai, que la majoria dels barcelonins ignoren. I el cavaller templari sobre el seu cavall, i els dracs, i l'elefant...

Ha estat una pensada aquesta d'instalar l'Arxiu iconogràfic en semblant indret. L'esperit no hi té escapadòria; vulgues no vulgues, ha de submergir-s'hi en la selva encantada de l'arqueologia. Altrament, aquell quart pis del carrer de la Freneria que vist des de part de fora no revela el seu confort intern i sols crida l'atenció per l'enorme finestra apaïxada que dona al carrer de la Pietat, té ja una forta tradició artística. No és un pis iniciat de nou en l'ofici d'aixoplugar curiositats i recordances de l'avior, ni menys en l'ofici de rusc d'una activitat noble. El primer que va adaptar-lo a una necessitat una mica diferent de l'ordinària de servir de domicili a una família o a una indústria, va ésser el pintor-poeta Alexandre de Riquer. Fou ell qui creà la bella sala-estudi amb el seu finestral, on, com en un tríptic extraordinari, emergeixen les torres i les agulles de la Seu—paisatge de pedra que té d'influir per força l'esperit de l'home que el contempla moltes hores del dia i de la nit.

Després d'En Riquer, va habitar-hi N'Antoni Utrillo; avui instal·lat en els encontorns de la Travessera de Dalt, en un ambient infinitament menys greu i imponent.

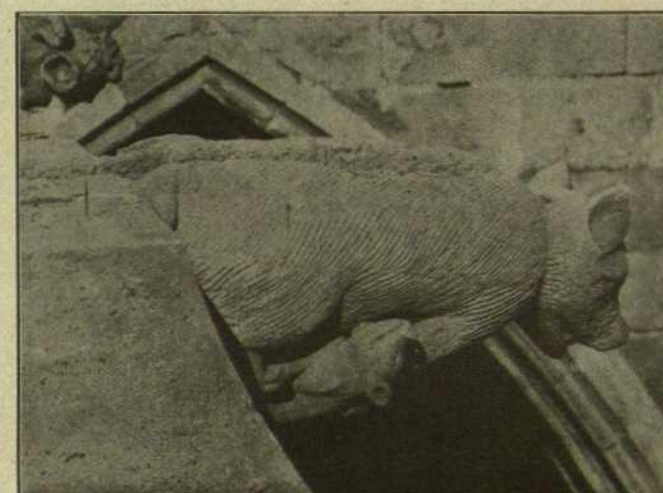
Si, empesos per la curiositat, pugeu de la gran sala de

treball al terrat pujant per l'escala de fusta que gemega dolçament sota els vostres passos i aneu on hi ha instal·lats els laboratoris, veureu un espectacle magnífic. Els campanars de Santa Agueda, i de la Generalitat; el gratacel de En Cambó incorporat ja al veïnat de les altures; les del Palau de la Corona; les torres de la Catedral

La porta de la sala gran

us semblarien a tocar; tota l'arquitectura de la Seu que sempre heu esguardat en perspectiva, us revelarà mil detalls escultòrics que els mestres medievals varen semblar arreu amb una generositat poc comuna. Les gàrgoles, us adoneu que són treballades amb la mateixa amor que una estàtua que hagi d'ésser vista de prop, del nivell estant dels vostres ulls; una fauna de pedra on hi ha tota mena de bèsties, des del caragol pacífic que tanca el vèrtex d'una teulada fins al lleó de crinera arrissada; des de l'ossa i el seu cadell que s'aboquen sobre el carrer, fins l'elefant una mica fet malbé per la pluja i la calamarsa dels segles; des del fantàstic unicorni que només ha existit en les zoologies novel·lesques, fins al realíssim llop que encara campa per les

L'ossa

montanyes. També, i ja fora irreverència de classificar-ho entre la fauna catedralícia, —veiem el cavaller templari muntat en el seu cavall. A les gàrgoles de la Seu, els fan companyia les del Palau de la Corona de Aragó. Sens dubte, unes i altres, davant

gàrgoles. Adolf Mas, veieu?, no corre l'horrible risc de la petrificació, mal compensat pel privilegi ultra-matusalènic de fer vuit o deu segles; en mig del seu arxiu d'antigalles glorioses, malgrat dels anys que li han agrisat la barba, serva la flama d'un entu-

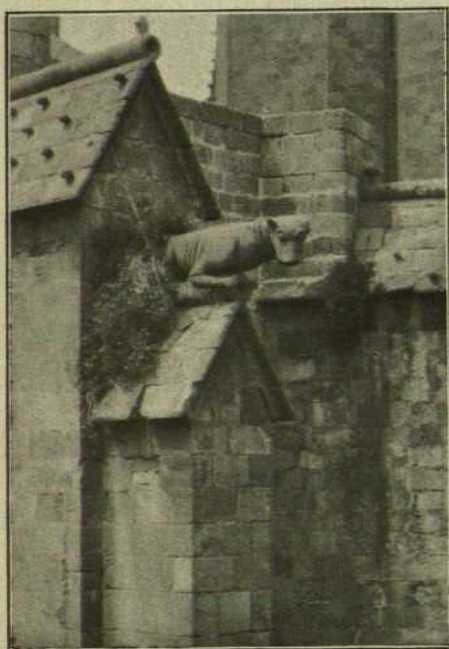
per davant, després de tantes centúries, han arribat a entendre's. L'aigua que deuen haver vomitat sobre el vell carrer ombrí-voll! L'ur punt de vista és elevat, no cal discutir-ho; la gent que passa per sota els hauria aparegut sempre empelitada per la distància. Han vist passar-hi homes amb casc i homes amb capell de plomes; homes amb barretina o homes amb copalta; dones amb paperina i dones amb feltre minúscul; dones amb trenes interminables i dones amb cabell curt. Tot plegat, en la seva memòria, deu haver compost una idea carnavalesca de la humanitat. La filosofia

El guerrer i el drac

de les gàrgoles ha d'ésser —naturalment— una filosofia de pedra picada. Per fer oposicions a l'Eternitat en aquesta vida, cal petrificar-se: heu's ací la conclusió que extreiem a propòsit de les

Cavaller templar

El lleó

L'unicorni

que podem imaginar a primera vista. Mentre mant organisme oficial no aconsegueix sinó irrisoris avenços en la tasca de cata-

logar bel·leses hispàniques, En Mas, sota l'impuls del que fou el nostre «Servei de Catalogació de Monuments», que dirigeix En Jeroni Martorell, ha enllestit el repertori iconogràfic de Catalunya i a marxes forçades, elabora l'Arxiu Iconogràfic d'Espanya.

Ara com ara, aquesta modesta institució privada, ja té més relacions amb centres de cultura estrangers que moltes universitats d'aquesta vessant dels Pirineus.

No és estrany de topar-hi amb turistes americans i anglesos que compren fotografies, amb una abundor que no fa sinó augmentar l'eloqüència d'En Mas, que sap indemnitzar-los de les escales que han hagut de pujar. Tan-

siasme juvenívol, no cessa de combinar excursions per a la conquesta gràfica de la Península...

Una conquesta que no fa soroll, però que tal vegada té més importància de la

mateix, gosem esperar que algun dia hom pujarà a l'«Arxiu» en un velocíssim ascensor ianqui. Serà un excel·lent anacronisme.

S.

LA MODA A PARIS

La fantasia més capritxosa inspira tots els grans «fourreurs» parisiens. Tots els conills, llebres, gats masquers, gaseles, isards, es transformen, tenyeixen i puleixen. Després, acompanyat de noms sonors i nous, figuren en les col·leccions luxoses.

Els dos models que il·lustren aquesta plana són de la casa Rösner, de la *Rue du Colisée*. Encara que d'ermí autèntic i de petit gris veritable poden copiar-se en conill-xinxilla o en llebre-ermí.

Manon, és una sumptuosa capa folrada de vellut chiffon verd-mara. L'esquena i els davants són treballats de llarg en llarg i els costats al biaix. El coll, en forma de bola, emmarca el caparró donant-li un aspecte floral. Aquesta capa és reversible i pot portar-se perfectament amb la pell cap a dins.

El model *Florentina*, és un abric d'una forma molt novíssima. El cos i les mànigues treballen *tout droit* i la part inferior en forma que comunica a la silueta amplitud i elegància. Aquest abric va folrat de moaré gris del mateix to que la pell. Les pells han esdevingut un complement indispensable de la toilette femenina.

MANON

Model de la casa Rösner, de París

Fois, H. Manuel

FLORENTINA

Model de la casa Rösner, de París

MLLE. S. T.
Capell de vellut
rosa i de passa ne-
gra. Model de
la casa Fernande.

Capa d'ermí. Model de la casa Weill

MLLE. HELBLING
amb un capell de
setí negre, nus fan-
tasia. Model de
la casa Alexis.

La Sardana

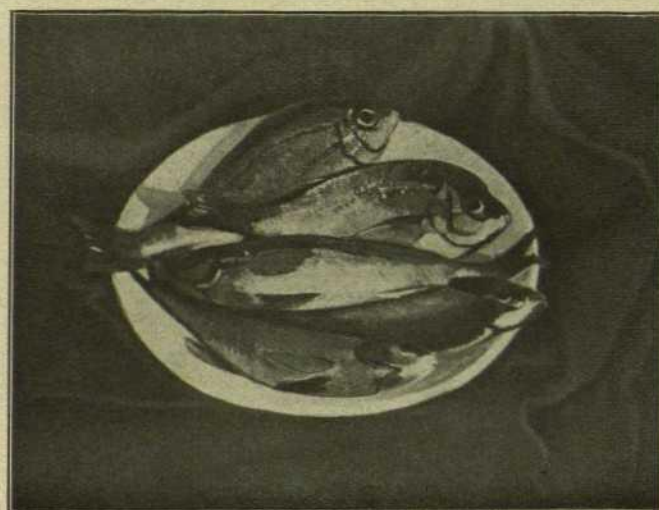
Si algun cop he tingut la sensació d'ésser una feble joguina del destí, això ha estat sens dubte ara fa vuit dies quan sense com va ni com costa vaig anar a raure a casa del pintor Duran i Camps.

Em preparava a abandonar la *Llibreria Catalònia*, on havia entrat d'esma, d'una manera tota involuntària. Pensava en la mitja hora de tramvia que em separava de casa, tot remenant llibres amb aquella viciosa cupiditat amb què sol fer-ho qui sent amb angúnia la certesa de no poder llegir sinó una part mínima, ridícula, de les coses que podrien delectar-lo o instruir-lo. De cop-i-volta, em trobo entre l'editor Lòpez-Llausàs i el pintor Duran i Camps.

I diu el primer:

— Me'n vaig a veure les pintures

EN DURAN CAMPS ENS MOSTRA LES SEVES OBRES

Caues

d'aquest home; li he d'imprimir el catàleg. Em penso que no li sabrà greu que vingueu...

De seguida, no havent pronunciat gairebé dos mots, em trobo dins l'automòbil. Cinc minuts després, dins un ascensor; un minut després, a casa de l'artista.

Bella casa! Trobeu de seguida aquell confort que no ve sols de la quantitat i comoditat de la instal·lació, sinó de la qualitat dels mobles, les cortines, les escultures, les catifes i les teles. Som a casa d'un artista i no pas a casa d'un bohemí. La lluita per desfer la monotonia i l'esquifidesa dels pisos de l'Eixample ha estat menada amb coratge i amb seny. La victòria és bella.

Sóc discret de mena, però faig esforços per deixar-ho d'ésser.

La discreció dóna tan poc rendiment en l'esfera diarística! I heu's ací que demano, assenyalant la riquesa i el bon gust de la instal·lació:

— Tot això a punta de pinzell?

— Oh, no—fa En Duran i Camps.— Això, el poc que tot això val, ha estat fet sacrificant la meua joventut. Què voleu? Encara que la meua vocació era molt forta no vaig voler passar les angúnies a la Murger... Anar amb el quadret a sota del braç a vendre'l per quatre pessetes... Fer art de munició amb l'esperança d'emancipar-se... No, no. Vaig agafar embranzida i em vaig posar a fer d'industrial... Així he pogut adquirir els mitjans indispensables per estudiar profundament.

— Bravol! El vostre exemple com a excepció és magnífic. Però Déu ens en guard que fos imitat per tots els industrials de Sabadell i Tarrassa — goso insinuar.

— No tingueu por — rondina En Lòpez-Llausàs.

Tranquil·litzats sobre aquest punt, seiem en sengles cadires de braços, mentre En Duran i Camps extreu pintures i més pintures d'una cambra veïna. I comença l'exhibició. Damunt del faristol del piano, En Duran i Camps ens va presentant les pintures que exposarà aviat al «Camarín». El grandíssim trapella, gràdua els efectes. Després d'una marina gris i rosa, ens ofereix una natura morta on hi ha uns peixos frescos, meravellosos, amb les escates tan brillants que enlluernen.

— Us agrada? No us agrada gaire? No... no... No us agrada?—fa el pintor amb una deliciosa mescla d'angúnia i d'esperança.

Els dos espectadors cuitem a fer expressiva una admiració que no tenia altre defecte que ésser muda.

— Oi que sí?—fa amb un entusiasme comprensor, sense reserves, que ens dóna la mesura de la seva fe i la fermança de la seva tenacitat.

Els paisatges alternen amb les figures, els interiors amb les natures mortes. Ell no vol especialitzar-se en cap tema; ell vol posseir la tècnica per pintar-ho tot... La tècnica!... L'amor, la passió no li han mancat mai... Tot l'univers atrau la seva vista i li encomana la febre pictòrica.

A mesura que les teles—En Duran no pinta gairebé mai sobre cartó—

multipliquen la nostra admiració, el pintor esdevé radiant.

— Acosteu-vos, acosteu-vos...

Ens acostem a un paisatge on la memòria de Corot és venerada de la millor manera possible; és a dir, havent après la seva lliçó.

— Toqueu; ja podeu tocar la pintura...

Cala

En Lòpez-Llausàs i jo ens aprofitem tot seguit d'aquesta autorització i amb dits temorencs palpem la superfície de la tela. Que n'és de llisa la pinzellada! Amb quin braó exquisit hi han estat deixats els colors que formen una capa unida, que dóna al

Joan Albert

tacte l'agradable sensació de l'esmalt.

— Eh, que me'n dieu? Jo crec que s'ha de pintar així... M'he fet alguns farts d'estudiar per arribar a aquesta conclusió... Molts dies a les set del matí, ja estic amb el pinzell als dits. *Studiare, studiare...* Els mestres francesos del XIX m'han ensenyat el camí, un camí que mena als grans ita-

lians i al gran triunvirat espanyol: Greco, Velàzquez, Goya. Sí. Per mirar, per aprendre de mirar aquests prodigis, no hi ha més remei, heu de manllevar les ulleres als Macet, Corot, Renoir i Companyia. Si no us passa com a tants pintors espanyols d'avui que els tenen a tocar i no els veuen. Mireu quina qualitat.

I nosaltres mirem de prop, mirem de lluny, mirem mig aclucant els ulls; palpem la pintura, emportats per l'art d'En Duran i Camps i per l'espectacle de la seva fe magnífica. Avesats a la tessitura hàbil i desmenjada que solen adoptar els escriptors per parlar de llur ofici, trobem que el llenguatge

d'En Duran i Camps té una vigor saborosa que talment ens retorna. No ens podem estar de pensar que els grans pintors han hagut de sentir l'art amb aquesta mateixa vehemència.

— Ara, feu-me el favor. Doneu un cop d'ull a aquesta pintura. Fa dos anys que és feta... Compareu amb les d'ara. No hi trobeu diferència? Oi que és tot una altra cosa el que faig avui? Doncs tot just començo a trobar el que vull fer... Perquè vull fer més pintura; i això no és sinó l'entrenament per anar a lluitar al mateix terreny que els grans mestres; això, això és el que cal...

Sí. Això és el que cal. Anar a lluitar al mateix terreny que els grans mestres. Les escoles no s'han succeït debades. Ja imaginem En Duran i Camps passant de la pintura de cavallet a la pintura mural, de la composició a l'ús dels burgesos a la composició a l'ús dels prínceps.

Quan, En Lòpez-Llausàs i jo, davellem de les escales, som en un estat d'embriaguesa pictòrica que ens priva de recordar-nos de l'hora. Tanmateix, són gairebé les deu! Hem volat a través del temps i de l'espai en un aeroplà meravellos.

CARLES SOLDEVILA

PER les parets de París hi ha un cartell que anuncia «la millor font termal per al reuma» i proposa una cura... en una vila d'Egipte. Si el viatge degué perllongar-se fins a aquesta «Àsia mineur en ruïnes» a la qual Sadurní Ximénez acaba de consagrar un esplèndid volum dedicat al mestre dels viatges interessants, Francesc Cambó, el desplaçament cap a la terra dels Faraons valdria la pena.

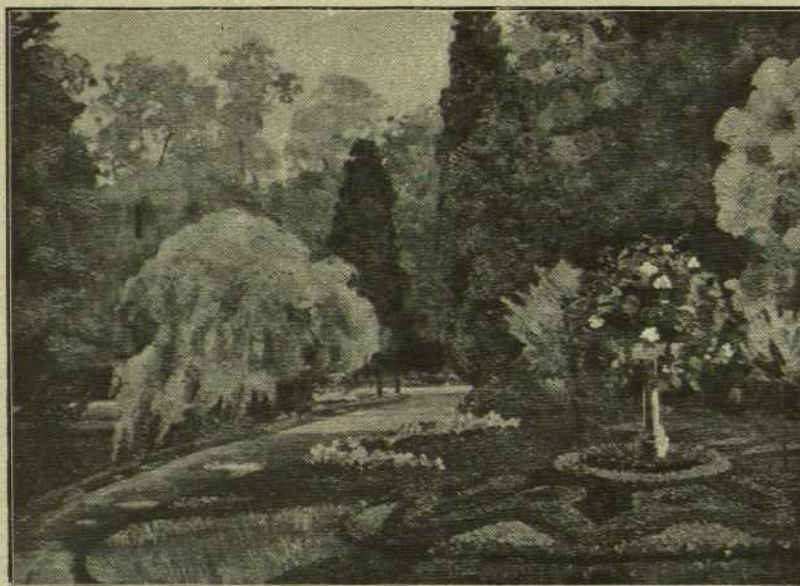
Però París no té un sou. París s'esforça a dur vestits nous sense desprendre, a córrer en *Citroën* per estalviar-se els vehicles de transport públic que han esdevingut massa cars. I cada cop París es torna més burgès i més artista. El recó de la llar per aprofitar la conversa dels bons amics. L'art per oblidar. Tot allò que ens duu un reflexe, l'història d'un viatge impossible per als pobles, té èxit a París. El primer miratge és el de la glòria neta. Un gran escriptor i un home honrat: Enric Bordeaux conta la vida del Walter Scott normand, Barbey d'Aureville (Plon). Un dels primers regionalistes, l'autor de les «Diabòliques», escrigué *diabòlicament* sense perdre de vista la fe catòlica ni la noblesa de l'escriptor. Enric Bordeaux és el crític que no asseca, sinó que col·loca sobre un pla vivent el personatge que estudia.

La famosa col·lecció de luxe barat — sempre aquest esperit burgès tan francès — que publicada a can Grasset es titula «Les cahiers verts», dona la traducció del llibre xinès «La brisa al clar de lluna». La encisera *Cor de glaç* triomfa per la seva puresa de les intrigues tan complicades com en una pel·lícula americana, llevant-li el puritanisme. Un hom se submergeix en un mar de pensaments quan recorda que aquest formulisme dels rites, aquests poemes interrompent la narració, aquest don-quistisme amb la ironia per afegit, puix que la Xina ja en el segle XIVe era més civilitzada que Espanya, tot això existia encara a Xina a l'any 1911!

Josep Delteil ha escrit un esplèndid gravat, una vitralla «Joana d'Arc»; F. C. Ramuz ha compost una auca:

LLETRA DE PARIS

Enric Bordeaux, els «Cahiers Verts», Enric Poulaille, Armand Maribona i Jimenez Armengol, caricaturistes americans

Jardi belga

mort dels pobres infants de la Rússia devastada. Trobeu en el llibre de Poulaille imatges infantines d'una delicadesa infinita. I el conte d'aquell vailet que detura tots els vianants per demanar-los què és la vida! Il·lustrats per la nostra exquisida Lola Anglada, quin bell àlbum per a Nadal que en sortiria!

Es molt de dordre que encara calguin aquests estímuls per fer girar els ulls de la França d'avui vers la França de demà.

«Tedium vitæ»

M'hauria agradat de parlar-vos avui d'aquesta picaresca narració de Robert Marchon que s'anomena: «Le Bachelier sans vergogne», però creurieu que Gil Blas ha ressuscitat! I ja veureu com el Premi Goncourt dubtava de posar-se sobre aquest llibre...

Tot allò que no ha estat pensat per consolar els parisencs deutors dels Estats Units, l'art s'ho emporta.

Tinc damunt la taula, exactament vint-i-cinc centímetres d'alçada de catàlegs i invitacions a Exposicions. De tots els indrets del món, vénen els pintors a exposar llurs teles a París: ah, quina llàstima que no en facin draps, o bé paper, que va tan escàs! Caldria que D'ACÍ I D'ALLÀ afectés al meu servei un automòbil perquè jo pogués seguir totes les sales simultàniament en funcions.

Mentrestant espero l'automòbil privat, he pres l'autòmnibus públic. I

com s'esdevé que aquests vehicles van pels boulevards atapeïts amb la lentitud d'un caragol per un camp llaurat, he pogut tot passant mirar els aparadors. Un d'ells m'ha atret tant i tant, que he cuitat a davallar de l'autòmnibus i m'hi he acostat.

Un jove cubà, Armand Maribona i un altre sudamericà Jimènèz Armengol, exposen... caricatures. On heu vist, fora de París, a dos caricaturistes que gosen exposar costat per costat, en la mateixa sala? Confesem, que llurs obres, tot i pertànyer al mateix gènere artístic no es fan nosa; més aviat s'acompanyen.

Catalunya té caricaturistes famosos; vosaltres ho sabeu millor que no jo. Es per això que puc parlar d'aquesta crítica social que és la caricatura amb l'assegurança d'ésser entès.

Maribona veu el món a través d'una lupa. Imagineu-vos com es transformen les figures sota el seu llapis. En la seva exposició trobeu el bo i millor de la colònia hispano-americana de París. Unamuno amb els seus ocells de paper i amb un rostre blanc de Pierrot; V. S. Calderon amb un abric clar que sembla el plumatge d'un condor; l'elegant i aristocràtic Armand Godoy

«Cante jondo»

ressortir la carn del marc. Per contra, les testes d'home són fetes en plans, res de cubisme, tot inspiració dels vells mestres.

ADOLF FALGAIROLLE

i l'Argentina, la famosa balladora.

Costat per costat, Jimènèz Armengol exposa les seves escenes. El «Cante Jondo» és magnífic. L'escena del bon senyor que ha invitat tothom al teatre... i ha de pagar-ho tot és digna d'un gran psicòleg. El que colpeix en aquest artista és la visió simultanista del grup. Té el sentit de la col·lectivitat grotesca. En lloc d'afegir comicitat a un caràcter, en desprèn la folia d'allò que Carco anomena «l'e quipe». El tret En Jimènèz Armengol és una xarxa on pesca alhora totes les febleses humanes.

Però quan verament m'ha fugit la recança de no haver vist altres exposicions més nodrides — i de menys de mèrit sens dubte — ha estat quan he vist penjats als murs uns paisatges de Bèlgica, d'un encís penetrant, d'una gràcia sòlida sota una melangia fràgil, signats pel mateix Maribona. Una tècnica adequada al tema. Els retrats de Mlle. València i de Mlle. S. S. són d'una barreja de tons subtils que fan

Carl Sternheim

FAMÓS dramaturg alemany que ha passat uns dies entre nosaltres. Carl Sternheim s'ha qualificat ell mateix com l'home més intel·ligent d'Alemanya i ha esdevingut cèlebre pel seu talent i les seves «boutades». Fou amb el metge poeta Godfried Benn i el novel·lista Kassimir Edschmidt, un dels capdavaners de l'expressionisme. Satíric formidable, d'un cinisme ferotge que l'ha conduït a renegar de Goethe i a fer l'apologia de Wilde, no s'ha deturat ni davant els seus compatriotes, «l'embrutiment creixent» dels quals, usant la seva frase, ha posat de relleu, d'una manera aspra i saborosa alhora, en la seva «Tetralogia de la vida heroica dels burgesos», composta de les comèdies «Els pantalons», «L'snobe», «1913» i «El fòssil». Aquesta darrera s'ha representat només una vegada, a Hamburg; l'avalot que promouen sempre les obres de Carl Sternheim fou aqueixa vegada tan

gran, que des d'aleshores no hi hagut a Alemanya, país on el teatre ha aguantat les més fortes estridències i els més curiosos atreviments, qui s'hagi vist amb coratge per a tornar a fer viure en escena el vell general victoriós que sosté el pes de la comèdia.

Carl Sternheim ha passat per Barcelona i el seu pas ha estat poc notat. Sols alguns esperits amatents, de temperament periodístic, han aconseguit descobrir-lo i acostar-s'hi. Personalment simpàtic, l'autor alemany té una extraordinària vocació pels viatges que realitza malgrat l'estat delicadíssim del seu estómac que l'obliga a restar almenys la meitat del temps estirat al llit. Sol viure a Suïssa, en una propietat que té gairebé a frec de la frontera alemanya. Pertany a la gran família espiritual de Bernard Shaw.

LLIÇONS D'URBANITAT

CONSELLS AL NOI QUE FA UNA VISITA DE COMPLIMENT

D'ençà que en les escoles hom ha suprimit una urbanitat en vers—en vers lamentable—ja ningú no sol ocupar-se d'aquest preciós ensenyament. Els pares, sens dubte, donen indicacions, consells, normes, però amb quina inseguretat i amb quina escassetat!

—Petit, quan arribis a una casa, digues: «Bon dia tingui»—suggereix una mare.

—Noi, quan entris a casa d'uns amics o coneguts treu-te el capell—adverteix un pare amb solemnitat, com si comuniqués al seu descendent un secret de família.

Poques vegades, els progenitors, en defecte dels mestres, s'imposen l'obligació d'explicar per peces menudes el capteniment que ha d'observar un jove ben educat per presentar-se a una casa de visita.

Nosaltres, ail! Tenim la impertinència d'omplir aquestes vastes llacunes de la formació social dels nostres joves. Una mica d'atenció.

Vestit. El vestit de rigor per fer visites és la redingota, també anomenada levita, amb un pantalon ratllat, capell de copa i guants de color mitjà, més aviat una mica pujat.

Us esvera semblant indumentària? No heu vist mai cap barceloní que l'adopti? Ho deplorem pels barcelonins; la llei de l'etiqueta és aquesta i nosaltres no fem sinó repetir-la.

Sols si hom va de visita a un saló molt íntim en el qual no hi ha gaire recepció, pot substituir la redingota per una correcta jaqueta.

Es a l'hivern i porteu abric. Què en fareu? El deixareu al vestíbul? El dureu al braç? Entrareu amb ell a sobre? Cap dubte: el deixareu al vestíbul, així com el bastó i el paraigües. En canvi—incongruències de l'etiqueta!—servareu el capell a la mà. Aquesta obligació, és una deu d'innombrables dificultats. Entrar en un saló, restar-hi, moure-s'hi amb un capell als dits no és un afer que tothom sàpiga resoldre amb elegància. Ah! No s'hi val a deixar-lo sobre un moble, ni a col·locar-lo sobre el bastó que, com hem dit, ha restat al vestíbul.

Entreu al saló. Moment difícil. Totes les mirades convergeixen sobre el qui acaba de comparèixer en el marc de la porta: és a dir, damunt vostre. No us torbeu; amb pas ferm, però no petulant, aneu vers la mestressa de la casa. La saludeu sense voler afectar desimboltura; la saludeu amb respecte. En acabat, saludeu tota l'assistència.

No sigueu cafre! Un home ben nat no allarga mai la mà a una senyora; espera

que ella li vulgui acordar la gràcia d'estrenyer la seva mà. Entès?

Cert que en societats mig formades com ara la nostra us exposeu a veureu's indefinidament privats d'aquest plaer perquè les dames davant les quals us inclineu ignoren llur privilegi i creguin que la vostra mà és tímida i indecisa... No hi fa res. Vós comportareu aquestes sospites amb esperit estoic; tard o d'hora el vostre mèrit serà reconegut.

Un cop dins la visita, parlareu amb respecte i amb moderació. No caureu en el pecat tan corrent d'adoptar el mateix to desembarçat que en una conversa de companys. Us abstindreu de fer acudits; de contar històries massa llargues, més que més si hi feu el paper de protagonista... Voleu que us ho digui brutalment? Doncs, us estareu tant de fer el *tifa* com de fer el *plaga*.

Cada cop que surti o entri una nova visita us alçareu, i en general, mentre que la mestressa de la casa romanguí dreta, vosaltres també hi romandreu.

La durada d'una visita de compliment és de deu a vint minuts.

Anar-se'n! Si entrar en una visita és un exercici aspre, anar-se'n potser encara ho és més!

Qui no ha endevinat les tortures d'un pobre senyor que clavat en la seva cadira, cerca desesperadament l'ocasió d'alçar-se i de partir? Prova de fer un moviment per abandonar la cadira i una força misteriosa l'hi reté encadenat. Espia el moment que la conversa llanguirà i aquest moment no ve o quan ve li sembla que no és... i quan s'adona que ho és, ja ha passat... Vol somriure i fa una ganyota. No sent el que li diuen. Mesura amb l'esguard la distància que el separa de la porta, i aquest espai que caldrà salvar sota les mirades curioses o burletes de la concurrència... Ah, si és difícil de sortir d'una visita... Tanmateix cal sortir i esforçar-se a fer-ho sense pose, ni encongiment, sense massa velocitat que sembli que fugiu, ni sense massa lentitud que sembli que us doneu importància.

Com s'aconsegueix aquest delicadíssim resultat? Essent un home interiorment fi, coneixent les fórmules i tenint ànima per interpretar-les.

En el fons ésser ben educat és més complicat del que creuen moltes senyores i senyors que sopen sovint al Ritz i que creuen que és cursi de dir «senyora Baduell» en lloc de «Fifi», per designar a una dama respectable.

GIRONA A L'HIVERN

Tu, viatger, que has besllumat Girona, amb un vel de llegenda medieval, si altre daler no t'esperona, deixa-t'hi caure al marge tardoral, quan la Devesa despullada implora les boirades i les neus, damunt l'alfombra de fullam, daurada del sol d'estiu que s'ha begut, i els seus carrers estrets s'espongen de silenci i Sant Narcís s'allunya; tot seguit que la tardor comenci d'apaivagar el ciutadà brogit.

Vina, llavors, quan les llambordes ploren, per reinflar tots els portals tancats, i al seu damunt les boires es coloren de la grisor dels murs esgabellats.

L'autumne et semblarà com la Quaresma del temps a la ciutat i no tindràs ni una miqueta d'esma per fer la via, massa agosarat.

I esperaràs l'hivern que s'aveïna, com si fos temps de passió, amb una melangia un xic divina i molt humana ensems. Si una cançó s'afua d'una grisa balconada, ungida d'un polsim de claredat, com una nòrdica balada, l'escoltaràs meravellat.

I quan tots els carrers semblin de marbre, per gràcia de la neu, i sobre la columna de cada arbre, com un artesonat el brancam seu, arrecerat al caire de l'estufa, darrera els vidres del balcó, per companyia el gat que s'estarrufa pel txelejar del vent enutjador, Chopin t'abellirà la melangia, sota l'arquet d'un violí plorós i Andersen et durà la fantasia al seu país d'insomni lluminós.

L'hivern boirós haurà ensopit Girona... Tu romandràs tot quedament absort, talment aquell qui s'abandona a les grans vetlles de les urbs del Nord.

CAMIL GEIS, PVRE.

Les creacions de la «Pelleteria Bertran»

PER molt que parlem de les pells, mai no en parlarem tant com cal per donar una idea del furor que d'uns anys ençà, desperta aquesta

la dona de les cavernes? Declarem, però, que entre la pell encara sagnant amb que s'abrigava la dona primitiva i les creacions de la *Pelleteria*

Echarpe petit gris

Abrie mourmel vison

Echarpe skung

mena d'agencament. Qui diria que, comptat i debatut, les nostres refinades contemporànies, la dona 1925, té en el fons els mateixos gustos que la seva ruda ascendent,

Renar argenté

Bertran, Ronda de Sant Pere, núm. 4, hi ha un abisme de segles i un munt de civilitzacions. Contempleu, sinó, els models que oferim en aquesta mateixa plana.

El mestre
Pau Casals

Dibuix de
F. Callicó

L'ORQUESTRA Pau Casals ha iniciat la seva actuació tardoral. Hom ha pogut constatar, en la perfecció interpretativa l'obra del seu director i l'esforç intel·ligent dels seus músics. Molt pocs, però, dels qui en la sala de concerts ovacionen, saben com és assolida la meravella. Un assaig de l'orquestra Pau Casals és una de les coses més exemplars que hom pugui veure. Significa, ans que tot, el triomf de la tenacitat i de l'estudi quan la improvisació és massa freqüent en les nostres activitats artístiques. Ja no parlem de l'enorme esforç econòmic que suposa l'assignació diària als professors, i la ferma voluntat i de disciplina que vol dir dos assaigs diaris de sis hores entre tarda i nit, mentre dura la seva temporada.

Amb desig de parlar-ne als llegidors, anem una nit al Liceu en vigílies del segon concert. Arribem durant un descans de l'orquestra. Són quarts d'onze. El corredor és boirós del fum. Després de la llarga contenció, la conversa hi esclata. Entro al teatre. Hi ha una foscor molt íntima i amable. Cremen únicament tres llums a cada banda de l'escenari. L'or i el vermell de la sala hi guanyen molt. El vermell de les llotges i el de les butaques té una augusta severitat de púrpura. L'or de les motllures amb el reflexe directe del vermell cobra qualitat i patina. Mai com ara per adonar-se de la gràcia de línia de la sala, que arriba a fer oblidar la seva fantàstica grandària. Hom no sent el teatre gens feixuc damunt l'espatlla. Encara en

COM ASSAJA PAU CASALS

alguna de les llotges prosèniques hi ha unes veles groguenques i blanques. La sala resisteix nobilíssimament, sense immutar-se, aquests penjaments. No hi ha gairebé ningú. Els tres o quatre que hi ha, són escampats en una distància més que prudencial. No sabem ben bé si atribuir-ho a voluptat o a devoció. Potser a una mitxura. No us sembla el més just? L'un és vagament adormiscat, l'altre passeja pel passadís central i al darrer rengle s'hi asseu un capellà voluminós. Tal com escau a l'hora i al seu hàbit, cerca el lloc més allunyat i més pròxim a la porta. A la segona llotja, a mà esquerra, hi ha el mestre Pahissa i el poeta Llates. Em conviden a entrar i entro.

Va minvant la remor al corredor. Comencen a arribar músics a l'escenari. Fan

la mínima remor que poden fer uns 80 homes regirant cadires, instruments i faristols. A l'escenari hi ha el decorat del tercer acte del *Rigoletto*. Vol ésser una sala noble amb portalgòticitzant i un escut a cada banda. Hi ha dos retrats sobreposats que li acaben de donar caràcter. Com que manca la part alta del teló de boca, hom veu, amb una mica de desil·lusió, l'esquelet del teatre. Acaben d'entrar els músics. Arriba Pau Casals. Porta un vestit molt clar, puja decididament, encén el llum del faristol, gira la portada de la partitura. Fa unes observacions, acompanyades de un gest molt vívid, i alça el braç amb molta més intel·ligència que nerviositat. Van a assajar el *Burgès gentilhome*, de Straus. Tot el més sonen tres com-

passos. Sembla que no llegeixen per primera vegada. La seva exigència ens ho fa sospitar. Comencen. Es mouen els braços amb unanimitat i exactitud perfectes. El gest d'atacar no té temps de guanyar vivesa. És ensems inici i final. Hom sent dos cops de batuta molt discrets i la veu abaritonada de Pau Casals. Paren els instruments no ben bé a la una. Ell els canta de manera precisa, insistent i clara unes mateixes notes quatre o cinc vegades,

Fer que els canti a les oïdes, a l'ensem que ho llegeixen amb els ulls, obté resultats d'interpretació prodigiosos. Fer sorgir el so diví del seu violoncel, és per Pau Casals acció directa. Per assolir-lo d'una massa orquestral —, àdhuc sabent-ho, indiscutiblement, el primer interpretador — cal

recórrer a aquests procediments. Cal veure-ho per creure-ho.

Prega que ho facin separatament els diversos instruments. Proven el conjunt. Per ell no surt prou bé encara. Caldrà provar-ho de bell nou. Amb una amabilitat exquisida els ho demana: — Volen provar-ho de nou, senyors? Canturreja per inculcar-los el ritme. Comencen. Hom comprova immediatament el guany. La cosa va com una seda. No gossem a engrescar-nos-hi; massa mal-fiem de la seva exigència. Demana als violoncel·lats un acompanyament dolcíssim. Ara els demana que ho facin més fort: — *Forte, forte*, senyors. Bravura! bravura! Ara tornen a parar. La seva exigència és inexaurible. El matís més lleu, la inflexió més delicada, la mínima alteració pel ritme és prou per fer reprendre de nou. Diu uns números. Hom sent el pegallós dels papers. És sorprenent de veure com paren els seus músics. Ho fan amb el mateix delit que en atacar. El seu gest no té res de contrarietat, ni gairebé res de resignació. Ja hi compten. Ho esperen i sembla que fins i tot els plau. La suggestió de Pau Casals, és clar, deu influir-hi. Altrament en comproven l'eficàcia i la compensació. Potser hi té gran part el fet que ell els ho diu amb més dolçor cada vegada. Així, per exemple, sentiu que diu: Ah! Això..., amb un aire de satisfacció radiant, mentre va girant pàgines en darre-ra, per reprendre de més lluny. Ara fa una estona que malda per treure precis i net un aire de polonesa. Hom pressent la dificultat i veu a cada vegada el guany. Ja perdem el compte de les vegades. Pau Casals es decideix al capdavant a donar per última la vigsima repetició d'una frase. Ara ja la troba justa i exacta—que no és dir poc. — Amb En Llates i En Pahissa, maldem per entendre els monosíl·labs amb què canta les notes. És aproximadament el que féu Verdager amb el cant dels ocells, recollint les paraules que els pagesos els atribuïen. Pau Casals, emprant la comparança, és ben ric de passades. Amb l'ajut tècnic del mestre Pahissa, anotem: En els

Lamote de Grignon

per F. Callicó

l·ligats fa aproximadament un «tai tia, tia, tai». En els sincopats un «mp-zam, mp-zam» immutable, i en els l·ligats destacats un «tira, tira, tira» graciosíssim. Potser el que usa amb més freqüència és el «pam», amb el qual fixa el ritme. Hom comprova el resultat immediat d'això que, a primer cop d'ull, podrien semblar infatilibles. Hom comprèn davant la tena-

Michael Strauss.

Silueta del Mestre Strauss

citat i l'esperit de perfecció que acusa assajant, que faci meravelles amb el seu instrument. Veient-lo assajant hom comprèn el que ens deia un dia: que tocant el violoncel s'abstria tant, que parava només en adonar-se que del pegallós lisagnava el capciró dels dits. Davant la seva orquestra aspira a que la interpretació sigui la que ell donaria amb el violoncel. Aquesta il·lusió altíssima va fent-se realitat. Cal esperar que ben aviat ho serà del tot.

Per arribar-hi no cal témer de la seva constància, ni de la seva abnegació. De part dels seus músics, tampoc hi ha res a témer. Són ell i ells en fusió d'ideal gairebé perfecte. Altrament, cal reconèixer que l'orquestra Pau Casals, a més d'un prestigi enorme, s'ha creat ja un ambient. Ja és quelcom d'indispensable. Ells es saben molt pròxims

al límit i respiren a l'entorn un aire d'admiració profunda.

L'assaig és a les acaballes. Pau Casals fa l'últim gest. Amb un posat radiant, lleurement decantat, diu al seus músics: «Molt bé, senyors, bona nit i gràcies; fins a demà si Déu vol». Baixa amb un gest agilitat. Conversa amb els que té més a prop. Va aclarint-se l'escenari de i enfosquit-se de llum. Es lleva l'americana, es posa un sweater de llana de color canyella, l'americana de carrer i una bufanda de seda, s'enfonsa el barret tan com pot, es posa l'abric i encén la pipa. S'adona que nosaltres rondem per baix i ens saluda afectuosament amb un gest vívid i un reflex ràpid dels seus lentes. Sortim. Al corredor el saludem de nou. Comprovem que vesteix folgadíssimament. Tant, que podria portar el violoncel amagat sense que fos gens visible. L'acompanyen quatre músics amb la il·lusió d'anar amb ell, i potser potser, una mica amb la il·lusió de que els hi vegin. Sortim nosaltres. Portem al mig al mestre Pahissa, que duu la partitura de *Monòdia* sota el braç. Uns músics el saluden admirativament. Anem Rambla amunt sota la llum roja i blava dels horribles anuncis lluminosos.

M. F.

PROGRAMA DEL LLIBRE CATALA PER LA TEMPORADA 1925-26

TOTHOM s'ha adonat de la creació d'empreses editorials de debò. Aquesta activitat que hi ha sota d'aquest període que per les raons que sigui sembla una bassa d'oli, l'hem volguda veure de prop, i amb aquest propòsit hem visitat els principals editors en català; ens han explicat el que avui expliquem nosaltres als lectors de D'ACÍ I D'ALLÀ. Guiats pel nostre instint que ens marcava com una brúixola el nord de la importància, anàrem a veure el senyor Joan Estelrich, el gran director de la «Fundació Bernat Metge» i de tantes empreses editorials.

— Com podeu veure — ens digué, — no ens podem girar de feina; com més coses enllestim més ens en proposem. Els nostres projectes són importants en nombre i — cosa extraordinària — els anem realitzant ràpidament.

El senyor Estelrich fa una pausa breu i segueix:

— La «Fundació Bernat Metge» ha assolit el màxim de difusió que esperàvem. Es començà amb un tiratge de 3.000 exemplars, el qual s'hagué d'augmentar en inaugurar-se la segona sèrie i que ben aviat haurem d'augmentar novament. Hi ha tres volums exhaurits en l'edició bàsica i català sol; i si volem completar les noves col·leccions demanades haurem de complir exemplars. Acabem de llençar els volums 13 i 14, que són el segon tom dels *Diàlegs de Plató*, per Joan Crexells i el primer de l'*Història d'Alexandre el Gran*, per M. de Montoliu. Fins a fi d'any hem de publicar tres volums més: el primer de l'*Història Natural de Plini*, per Marçal Olivar; les *Obres menors de Tàcit*, per M. Ferià, Ll. Ribet i F. Martorell, i les *Consolacions de Sèneca*, pel doctor Carles Cardó. Us diré que voldríem, i per això anem, tenir publicats vuit volums — atracció dels números rodons, però també intensificació de l'esforç — en complir-se el tercer aniversari de l'aparició del primer. Podem anunciar per l'any vinent la *Poètica* i la *Constitució d'Ateues*, d'Aristòtil, per J. Farran i Mayoral; dos volums de Plutarc, per Carles Riba; el primer d'Aulus Gel·li, per Cebrià Montserrat; el segon d'Ausoni, per A. Navarro,

C. Riba i J. Balcells, etc., etc. L'èxit de la col·lecció ens permetrà d'organitzar altres publicacions complementàries com ja fou anunciat l'any 1922 en el nostre projecte: diccionaris, gramàtiques, estudis sobre civilització hel·lènica i romana a Catalunya, versions poètiques... Per exemple, celebrarem amb un volum d'estudis virgilians el

Josep M.ª López-Picó, que acaba de publicar un originalíssim poema titulat «Invocació secular».

proper bi-mil·lenari de la naixença de Virgili, que s'escau l'any 1930.

— La traducció de la Bíblia...

— Podeu assegurar que l'any vinent sortirà la Sinopsi grega dels Evangelis, segons el text del P. Lagrange, màxima autoritat en la matèria, i la mateixa Sinopsi amb la corresponent traducció catalana. De lo altre pot molt bé sortir almenys el primer volum dels Evangelis: text grec, traducció catalana al davant i notes.

— Aneu resseguint el programa de Cambó, el Magnífic.

— Les publicacions d'Art que han de donar a conèixer al món les manifestacions de l'art en tots els temps a Catalunya, ens han preocupat tot l'estiu. Sembla que serà

relativament fàcil de preparar els volums referents a l'art ibèric (tan estudiat per Bosch Gimpera, que segurament inaugurarà la sèrie amb els fascicles dedicats als poblats, sepulcres i ceràmica) a l'art romà, a la pintura mural i a l'arquitectura romàniques. Per a altres aspectes importantíssims de l'art a Catalunya són encara

imprescindibles investigacions prèvies i àdhuc llargs estudis que ocuparan els nostres investigadors i arqueòlegs. Penso, ens diu, que no trigarem gaire a conèixer el pla detallat i metòdic. De l'anunciat el maig al Ritz hi ha encara la Biblioteca Rabínica Catalana. Ja sabeu que comptem amb el professor A. Millàs-Vallicrosa. El primer assaig serà la traducció catalana de la novel·la satírica de Josep ben-Sabra, *Llibre dels Plaers* pel doctor Gonzàlez Llubera de la Universitat de Belfort.

El senyor Estelrich s'atura. Veiem que el programa del Ritz s'ha acabat. Estem satisfets i gairebé ens donaríem vergonya de demanar més, però el senyor Estelrich reprèn, abassegador.

— Podeu fer públic el projecte curiosament estudiat de la gran Enciclopèdia de Catalunya, en forma de Diccionari enciclopèdic, que presentarà analíticament tot el que cal saber sobre les coses de Catalunya, mentre els manuals de la Enciclopèdia Catalunya que llençarà l'«Editorial Barçino» realitzaran paral·lelament la necessària funció de síntesi dels

diversos aspectes de la cultura i de les coses del nostre país. A més, us puc avançar que l'any vinent apareixeran les dues revistes que ens calen per mantenir aquí l'interès dels estudiosos: una dedicada a la història i a la filologia, continuació de la revista d'*Estudis Universitaris Catalans*; i l'altra dedicada a les ciències naturals, que no han tingut mai encara a casa nostra una revista que les unís i que estimulés llurs conreadors.

No s'exhaureixen aquí, ens diu, per acabar, el director de la Fundació, les necessitats, ni les possibilitats de l'edició cultural catalana. Tinc l'esperança que dintre pocs anys amb el nostre esforç i el d'altres valuosos elements, com els d'*Els Nostres*

Clàssics, arribarem a coordinar les tasques i podrem oferir a Catalunya un pla complet que resolgui tots els problemes o almenys els importants, de l'edició cultural a casa nostra.

Sortírem de casa el senyor Estelrich atabalats i optimistes. Aquest home és capaç de fer moure les muntanyes i davant seu sentiu sempre que sou un encantat.

A la *Llibreria Catalònia*, retrobarem el director de la «Fundació Bernat Metge» que ens hi havia citat per parlar-nos de les publicacions que fan amb el senyor Lòpez-Llausàs. Amb el senyor Lòpez-Llausàs present, el senyor Estelrich continuà informant-nos.

—Dins la Biblioteca Literària acabem de publicar en un fort volum de 400 pàgines el *Fromont i Risler*, d'Alfons Daudet, traducció premiada, d'Emili Vallès. Seguirà immediatament el *Robinson Crusoe*, a la fi portat al català per obra del gran artífex de la nostra llengua, Josep Carner; omplirà dos volums. Publicarem encara abans de fi d'any la famosa *Maria Chapdelaine*, de L. Hemon, en la versió de Tomàs Garcés; i un volum que reunirà tota l'obra poètica, àdhuc la inèdita, de Salvador Albert, no tan oblidat com diuen. Per a l'any vinent tenim una novel·la, la novel·la anual, de J. Roig i Raventós, una altra d'inèdita de J. Puig i Ferrater, una altra d'Alexandre Plana titulada *Juventut*, un llibre de Joaquim Ruyra i possiblement un altre de la Víctor Català. I per acabar el que toca a aquesta Biblioteca, us diré, fa el senyor Estelrich, que tinc un armari ple de traduccions d'autors estrangers moderns. Hi ha encara la Biblioteca «Catalònia» que hem fundat amb l'amic Lòpez-Llausàs a fi de donar expansió a la producció independent. El tercer volum d'aquesta Biblioteca està a punt d'exhaurir-se; és la novel·la *Jo: memòries d'un metge filòsof*, per Prudenci Bertrana. És el millor que ha escrit l'en Bertrana de *Fosafat* ençà; es pot comparar amb aquesta obra per la vigoria, però és més complicada i desplegada. Tingueu per segur que ja mou soroll. Una altra obra que apassionarà són les *Memòries d'un periodista*, de J. Puig i Ferrater; aquest llibre pertany al gènere confessional i l'autor hi pinta la sòrdida vida interna de cert periodista a Barcelona. Podeu, també, anunciar *Sylèn*, novel·la de Pere Coromines, decididament captivat per la creació de personatges extraordinaris, importantíssima dins la producció d'aquest autor i iniciadora d'un cicle. Una obra curiosíssima

de Francesc Pujols: *Història de l'hegemonia catalana en la política espanyola*. Una, admireu-vos, si us plau, d'Agustí Calvet, antic col·laborador de *La Veu*. Un recull d'articles de Tomàs Garcés: *Paisatges i lectures*; un altre de J. M. Capdevila: *Cri-*

Manuel Brunet, autor de la novel·la àgilitat històrica i pintorescament actual: «El mervellós desembarc dels grecs a Empúries».

tics i poetes. I d'altres encara de Nicolau d'Olwer, Jordana, Riba, R. Raventós, Xammar, Pla, Montoliu, etc. El senyor Estelrich ha acabat. Després de la tirallonga, somriu satisfet del seu èxit. De seguida el senyor Lòpez-Llausàs, que ens assabenta

ADAM I EVA: Reproducció d'un dels bolxos de Josep Obiols, que decoren el nou llibre del poeta Lòpez-Picó.

de tot el que ell edita particularment.

—Els *Quaderns Blaus*, que acabem d'encetar és, com sabeu, una col·lecció biogràfica i anecdòtica dedicada als homes que a Catalunya excel·leixen en qual-sevol dels rams de l'activitat.

Anoteu l'èxit esclatant que ha obtingut el primer, dedicat a Santiago Rusiñol, el primer èxit a remarcar de la temporada. Els tres primer dies n'hem venut 3.000 exemplars. I és natural, car els *Quaderns Blaus* són interessants i divertits i el públic es mor de ganes de llegir coses saboroses en català. El quadern vinent serà dedicat a A. Rovira i Virgili i seguiran Cambó, Millet, Carner, «Apa», etc., és a dir, totes les nostres figures en relleu.

Sense perdre l'alè anàrem a veure el senyor Josep M. de Casacuberta, el jove erudit, als elegants «Establiments Maragall».

—L'«Editorial Barcino», ens digué, juga un gran paper en l'esforç per la nostra cultura. D'una banda tenim assegurada la vida de la *Revista dels llibres*, publicada bi-mensualment. La col·lecció *Els Nostres Clàssics*, que ha emprès una tasca tan important com la d'editar i posar a l'abast del públic els clàssics catalans que són l'arrel del nostre caràcter, té en cartera per publicar seguidament en les seves sèries de volums ordinaris (prenem nota) *Contes i Faules*, d'Eiximenis. *Vides de Sants*, seleccionades per mossèn Ll. Riber. *Cants d'Amor*, d'Ausias March. *Història de Valter i Griselda* i altres obres de Bernat Metge. El 3.er volum del *Tirant lo Blanc*, i *Expedició dels catalans a Orient*, de Ramon Muntaner. Fora de sèrie, en volums extraordinaris dins la mateixa col·lecció: *Les cent millors poesies humorístiques de la llengua catalana*, triades per Marçal Olivar i Tomàs Garcés. Un text antic sobre dret polític català, publicat per F. Valls i Taberner. *Antologia dels Jocs Florals*, per T. Garcés, i la versió catalana dels *Epigrames de Sant Dàmas*.

La novella *Enciclopèdia Catalunya*, que emprèn l'obra de servir síntesis de tots els coneixements i de totes les matèries i va encaminada a fer conèixer totes les coses de la nostra terra, compta amb els millors especialistes i llençarà de seguida el primer llibre que serà l'*Expansió de Catalunya en el Mediterrani*, per Ll. Nicolau d'Olwer, qui de temps viatja i treballa sobre el terreny en aquesta obra. A aquest seguiran de prop, una *Antologia de la poesia catalana moderna*, feta per J. M. Capdevila, C. Riba i T. Garcés. *La Cerdanya*, per Pau Vila. *Les aptituds econòmiques dels catalans*, per C. Pi i Sunyer. *L'escultura catalana contemporània*, per l'«Apa». *La costa de llevant*, per Pau Vila, etcètera.

L' A B S E N T

ELLA se'n anà un matí i deixà, de manera que fos clarament visible, damunt el pentinador, la clàssica lletra: «No érem fets l'un per l'altre. Me'n vaig. Perdonem i oblidem». — *Susanna*.

Ell, que havia sortit de bona hora i que no recordava, de la vetlla, cap detall que fés preveure aquesta decisió, cregué que passada la rauxa del malhumor (ella era molt irritable i habituada a amenaçar d'aquesta guisa), tornaria a dinar. Les dotze, la una i ella no venia. A un quart de dues la minyona digué:

— Si ens retardem massa, el dinar serà covat.

Ell respongué amb un to de naturalitat perfecta:

— La senyora m'ha avisat que potser no vindria. Si triga deu minuts més, podreu servir.

Es refusava de creure real aquella fugida i volia deixar un darrer termini a la seva dona. A dos quarts de dues s'assegué a la taula més contrariat que no emocionat. L'inquietud no el turmentà de veres fins després de prendre cafè. Provà de llegir, d'escriure, i, com que no podia fixar

el pensament, es despaientà darrera les cortines. La cambra s'omplia d'un silenci desacostumat. Vingué el vespre i ell s'anà recordant de mil detalls, de discussions, d'equívokes mirades, de silencis feixucs, i tremolà de comprendre. Estigué temptat de telefonar els parents, els amics; agafà l'auricular, però es repensà de seguida. Si ella tornava de què hauria servit una confiança que exigiria explicacions enutjoses? La presència de la minyona començava d'irritar-lo. Si, com no era d'esperar, Susanna no tornés, caldria confessar la veri-

tat. A primeres hores de la nit la servent agoseria aquesta insinuació:

— Voleu dir que no li ha esdevingut alguna cosa a la senyora?

S'encuriosí més que no s'inquietà, i digué aquesta segona mentida:

— No, no. La senyora m'ha avisat. Serviu el sopar.

Menjà a desgrat de l'angúnia que li nuava la gorja. S'aclofà dins un gran silló, atent l'oïda a tots els sorolls del carrer i a tots els grinyols de la porta. Vingué l'altre jorn i la pena, l'enyorament i la vergonya s'aclapararen. Inventà el pretext d'una parenta malalta. Però l'aventura s'escampava per tota la casa; els veïns el miraven amb compasió; les minyones en feien l'enraonia al celobert. El silenci de la seva servent era més terriblement eloqüent que no totes les preguntes.

Reflexionava:

«Si Susanna torna, què dire?... Caldrà que m'amagui d'acollir-la, que l'amagui?»

La idea de rebutjar-la ni tan sols li venia el pensament. Era un feble infant, i ell l'estimava prou per perdonar... Però els altres?... aquesta minyona hostil, aquests veïns mofetes? Cridà la servent, i sense mirar-la, digué:

«Estic decidit... Vull viatjar..., podeu buscar casa... Ho sento...»

Deixà el pis, s'instal·là a l'altra banda de la ciutat i prengué minyona nova. Hauria pogut fer-se passar per solter, però, com que no volia renunciar a la seva esperança, inventà una novel·la: La senyora passaria quinze dies fora. Detallava els seus gustos, les seves habituds, com volia el parament de taula i l'ordre dels armaris i del guarda-roba. S'enginyava amb tan detallada cura de verosimilitud, que, en tornar del despatx preguntava:

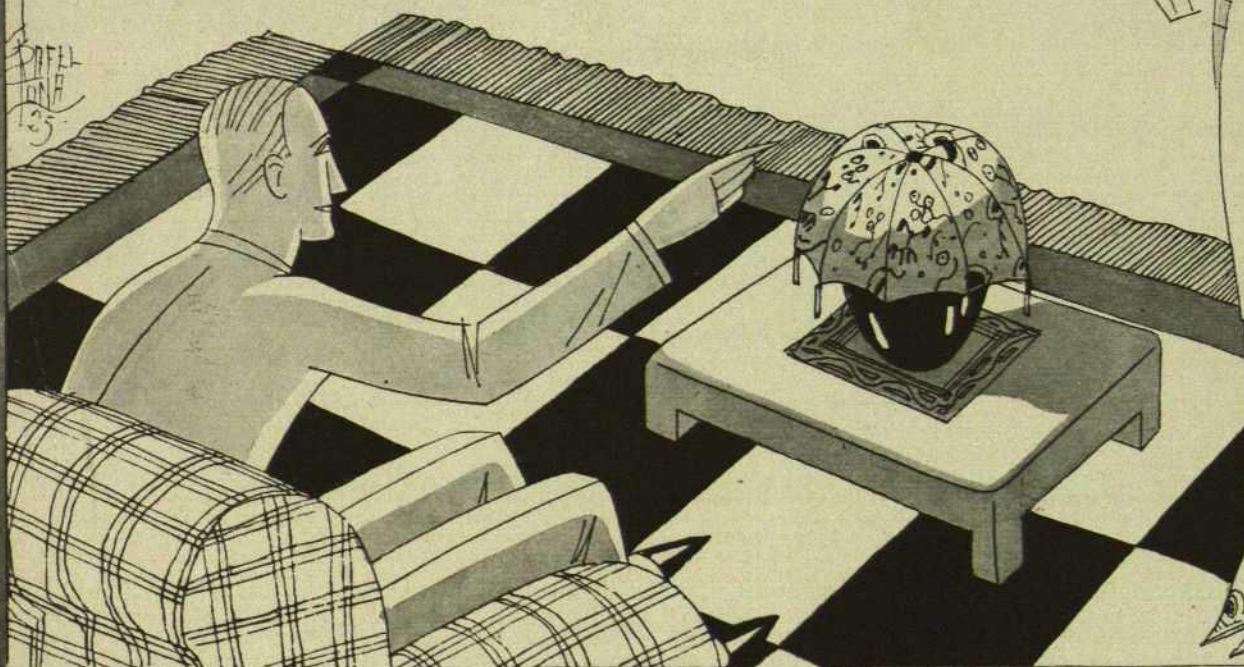
— No han telefonat? No ha vingut cap telegrama?

Al cap d'un mes, sospitós de la malícia de la servent, l'acomia-dà i en llogà una altra.

Repetí l'història.

La senyora vindrà d'un dia a l'altre. Si jo no fos aquí, digueu-li que no puc trigar.

Finí per creure les seves faules. De vegades, a mig camí del treball, tornava enrera, i amb un trap-trup d'impaciència al cor pujava l'escala, de dos en dos els esglaons fins el seu quart pis.

Quin desengany quan la minyona li responia. — No, senyor no ha vingut ningú!

Li calgué renunciar a tota mena de treball. El cervell ple de la recordança de l'infidel, vivia dins una mena de somni adés desesperat, adés arborat de fe. La minyona, que al començament se l'escoltava de bona fe, no triga a maliciar-se alguna cosa. L'acomiadà també i féu propòsit de no llogar-les sinó per quinze dies, de manera que si Susanna tornés la seva absència resultés natural. I passà temps sense que res no alterés el curs de la seva existència solitària, plena de obstinada certesa. El desig prenia forma; els primers dies de nova servent, li encomanava els plats que la seva muller preferia, i feia posar dos coberts a taula.

Després comptà per anys. Fixava límits a la seva paciència.

«Si d'aquí un mes no ha donat senyals de vida...»

Passat el mes, ajornava el termini, segur que el temps aconpleix la seva obra amb la indiferència i ensem amb la força irresistible del que és etern. Un matí li semblà veure-la. Corregué. Un embull del trànsit els separà. Sense reflexió, el seu dubte es convertí en certesa: Era ella. Ella l'havia vist sense gosar deturar-lo. Aquest vespre ella vindria. Féu posar flors a taula. I no vingué.

Es feia vell. Se li agrisaven els polsos. Caminava feixuc abans d'hora. Però era acurat de la seva persona en memòria d'ella. Canviaven les servents i ell a totes redeia la mateixa història, cada dia preguntava si la senyora havia telefonat o si havia vingut.

Un vespre, a les vuit, just al punt que anava a posar-se a taula i deia a la minyona nova d'aquell dia: «Quan la senyora és aquí, cal acostar aquesta butaca; preparar les pantufles davant la llar del foc...» trucaren a la porta.

El cor li féu un salt.

—Aneu a obrir. Potser és ella.

No hi acabava de veure. Ja no hi veia més. Després de quinze anys!

I la servent tornà i digué com una cosa natural:

—Es la senyora.

—Es...

Redreçà el cos i es deixà anar damunt la cadira. Susanna al seu davant amb el cap baix i l'esperit humil no gosava entrar.

«Tu! Ets tu! A la fi!...»

Però veié el rostre plàcid de la servent. Aquesta sabia que només feia quaranta vuit hores que la senyora era fora. Seria escaient una joia tan explosiva després d'una aparició tan curta?

Aleshores, somnis de les anyades de paciència, de certitud i de mentides, ell es dominà, i perquè la cosa semblés senzilla i el retorn normal, digué, amb l'aire de seny que un marit pot tenir amb la seva dona:

—Encara retrassada! Això no em sembla raonable. Són més de les vuit!

MAURICI LEVEL.

(D. J. int.)

sacado de una antigua
formula japonesa
para conservar
la seda

triplica la
de las medias de seda
y evita que se co-
rran los puntos
ventas al mayor y al detall

美術品

ARTE CHINO

CORTES, 638. BARCELONA

No es deixin enganyar
i exigir sempre aquesta
marca i nom
BELLESA (registrats)

BELLESA

PARÍS I BERLÍN
Gran Prix
et Médailles d'Or

Depilatori Bellesa Té fama mundial per ésser l'únic inofensiu i que fa desaparèixer a l'acte el berrisol de la cara, braços, etc., extirpant l'arrel sense molèstia per al cutis. L'únic que ha obtingut el Gran Premi.

Loció Bellesa ES EL SECRET DE LA DONA I DEL HOME PER A REJOVENIR EL SEU CUTIS. Especialment preparada i de gran poder reconegut per a fer desaparèixer les arrugues, grans, barbs, aspíreses, etc. Dóna fermesa i desenrotllament als pits de la dona. Absolutament inofensiva.

Tintura Winter Basta una sola aplicació per a que desapareixin les canes. Serveix per al cabell, barba, o bigoti. Dóna matisos perfectament naturals i inalterables. Demanin-la negra, castany-obscur, castany natural, castany clar, ros. Es la millor, més pràctica i més econòmica.

Pelifer Bellesa Vigoritzza el cabell i el fa renàixer als calbs, per rebel que sigui la calvície.

Almendrolina Bellesa ES LA REINA DE LES CREMES. Un sol pot rejoye-neix i embelleix el cutis d'una manera admirable. Completament inofensiva. La dona jove realça i conserva sa formosura i la dona d'edat recobra l'imperi de la bellesa. Finíssim perfum.

Es l'ideal **Rhum Bellesa** Fora canes

A BASE DE NOGUER. Basten unes gotes durant sis dies per a que desapareixin les canes, tornant-les a son primitiu color amb extraordinària perfecció. Usant-lo una o dues vegades per setmana, s'eviten els cabells blancs, puix sens tenyir-los els hi dóna color i vida. Es inofensiu fins per als herpètics. No taca, no embruta, ni engrassa. S'usa de la mateixa manera que el Rom-quina.

Polvos Bellesa De qualitat superfina i els més adherents al cutis.

DE VENDA: A les principals Perfumeries, Drogueries i Farmàcies d'Espanya, Amèrica i Portugal. — **Depositaris:** A Buenos Aires, D. Lluís Badia, carrer Bernardo Irigoyen, 263. — A l'Havana, D. Enric Tayà, carrer Dragones, 92, Telèfono A-3186. — A Panamà, D. Pere Pujolàs, «Farmacia Espanyola». — A Mèxic, D. Jesús Rodríguez, Acadèmia, 35
Fabricants: Argente Germans, BADALONA

Sensacional!

Nou sistema de massatge per a evitar la feridura, tuberculosi, paràlisi, arterioesclerosi, enteritis, restrenyiment, neurastènia. Ventres deformats i defectes físics.

V. L. FERRÁNDIZ

Ex-intern de Sanatori du Léman (Suïssa)

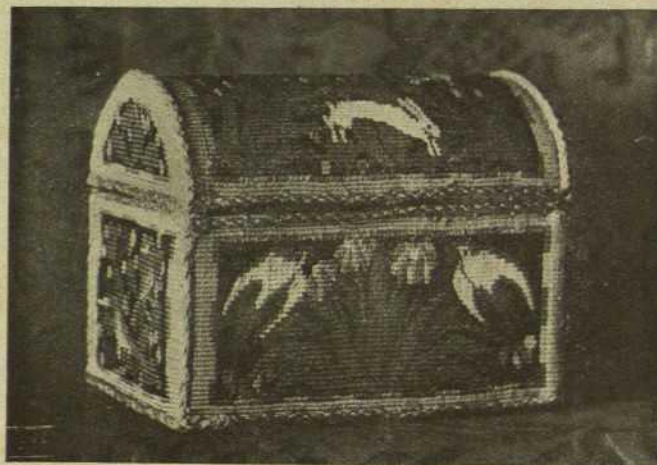
Mallorca, 236 (prop de la Rambla)

TARDES

TOMÀS AYMAT

MANUFACTURA DE TAPISSERIES D'ALTA I BAIXA LLISA I DE CATIFES NUADES A MA :: RESTAURACIO D'ANTIC I MODERN

Arqueta tapissada, projecte i execució T. Aymat

Rius i Taulet, 21 :: Telèfon Sabadell 4020
SANT CUGAT DEL VALLÈS

T O S

Catarros, Bronquitis, Asma, Refredats, Tosferina, Grippe, es curen prenent l'acreditat medicament

XAROP FIGRAN

De venda en Farmàcies i Centres d'específics

LABORATORI
HIGIONE

DIPUTACIÓ, 73
BARCELONA

ANÈMIA

Clorosi, debilitat, inapetència, convalescència i la pobresa de sang, es curen prenent el poderós tònic reconstituent

GOTES ROYEN

(SANGUÍNEES)

De venda en Farmàcies i Centres d'específics

LABORATORI
HIGIONE

DIPUTACIÓ, 73
BARCELONA

Conservi la silueta - Defensi els vestits

Establiment MADAMEX

Passeig de Gràcia 127

Per aprimar: Faixes, Cotilles, Sostens, i Mitges, tot de cautxú pur. Per Pús mensual: Protectors, Pantalons i Cintures, tot de cautxú pur. Coixins absorbents higiènics de cotó i glassa *La Germana*. Capsets *Madamex* per viatge

Sarna i Ronya

es curen en 10 minuts amb l'acreditat

SULFURETO CABALLERO

CROSTES - PEGADELLA
ERUPCIIONS DELS INFANTS
es curen amb rapidesa amb
DEPURATIU INFANTIL
i **PASTA POROSA**

VENDA:

Farmàcia Caballero

Assalt, 86. — BARCELONA

I A TOT ARREU

DEPILATORIO BORRELL

Sens molestia treu el pèl o pelussera i mata la rel sens irritar el cutis

A. BORRELL

Assalt, 52 — BARCELONA

i en totes les perfumeries

PER A APRIMAR-SE!...

Utilitzi nostra cintura **SYRENE** en cautxú «Pur Parà», impregnada de substàncies radioactives, que fan fondre ràpidament les grasses subcutànies sense cap règim. Procediment extern, no ocasiona cap molestia, ja que acciona durant les dormides. Demani fullet, adjuntant segell de 0'35 cèntims a

Institut Ortopèdic, Sabatè
i Alemany, Canuda, 7
BARCELONA

FLUJO BLANCO

SALES TIMOLADAS
DE
MEDIANA DE ARAGÓN

CURAN, PREVIENEN las ENFERMEDADES ESPECIALES de la MUJER.
VEASE EL MODO DE EMPLEO EN EL PROSPECTO INCLUIDO EN CADA CAJA

Pídase cajitas "SALUS de MEDIANA de ARAGÓN"
Cajita de 6 bolsitas. Pta. 1'25 en Farmacias

Josep Sauleda

FÀBRICA DE LONES

Lones de tots els gruixos i amplades, per a cobertes de carruatges. Lones impermeables en color per a capotes d'automòbils. Lones per a velams, vaixells, encerats, cobertes de vagon, tendes de campanya, platja, etc. Lones en colors sòlids per a pavellons de magatzems i cases particulars. Fabricació en gran escala de teles per a tota classe d'espardenyes i calçat

SANT POL DE MAR

(BARCELONA)

NEURASTENIA : DOLORS DE CAP

DEBILITAT NERVIOSA

ES CUREN AMB

FOSFANOL VIAN

(ELIXIR O GRANULAR)

que és un reconstituent de primer ordre i un excel·lent tònic muscular indispensable en les convalescències

FARMACIA I LABORATORI
EL SIGLO

Sant Pau, 33 (davant Mendizàbal) Barcelona

FORN DE MONTSERRAT

(NOM COMERCIAL REGISTRAT)

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
LICORERIA
OBJECTES
D'ART

Passeig
de Gràcia, 96

Teléfono 11 G.
Barcelona

CADBURY

Exquisits

Bombons

King George

Cairo

Royal Windsor

Argyll

Venta al mayor

MANUEL DE CHIA I GRASSI

Ausias March, 50

Barcelona

LECHE CONDENSADA MARCA LA LECHERA

La única que reemplaza ventajosamente a la leche fresca en la alimentación de los niños y en los usos domésticos. Folletos gratis a quien los solicite de la **SOCIEDAD NESTLÉ, A. E. P. A.** Gran Vía Layetana, 41 - Barcelona

DEPILATORI JOVINCELA

Destrueix el pèl radicalment

Cada volta que s'aplica disminueix el borbissol superant a la depilació elèctrica en el número de pèls destruïts.

De venda per tot arreu: a 6 ptes.

Fabrie: **I. BELLVE**. Apart. 808. **BARCELONA**.

FÀBRICA DE PRODUCTES CERÀMICS
RAJOLS I ARTICLES DE CONSTRUCCIÓ

CASIMIR VICENS

Despatx: Carrer de Tallers, 72

Fàbrica: Carrer de Benavent,
pròxim a Travessera (Sans)

TELÈFON 5090 A.

BARCELONA

AGUSTI CASTELLS

HULES DE TOTES CLASSES
RASPALLS & PLOMERS
JUGUETS I PERFUMERIA

PORTAFERRISSA, 18
Telèfon 1983 A.

BARCELONA

No sofreixi morenes!...

estreñiment, fistules, gasos o qual-sevol derivació del ventre. A pesar dels seus pessimismes vostè deu reaccionar refusant medicament intern, ja que ignora llur acció directa. Utilitzi per a guarir totes les alteracions del recte, nostre LUX, SENSE METGE, SENSE MEDICINES. El seu efecte és immediat i sense la més petita molèstia, ja que acciona durant la son.

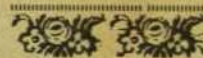

Canada. 7

Demani fullets, juntant segell de 35 cent.ms, a Institut Ortopèdic Sabaté i Alemany

MIRALLS Murguía, S. A.

VIDRIERAS
ESMALTADES
GRAVATS I
INSTAL·LACIONS

Sepúlveda, 106
BARCELONA

CASES QUE RECOMANEM

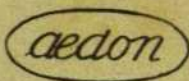
JACINT AVILA

Decoracions :: Armadures, estopa i guix
Passeig de Sant Joan, 71 : Telèfon 306 S. P.

BASCULES I CAIXES PER A CABALS **ROCH** Incompetents per sa perfecció i preu
HOSPITALET BARCELONA Coll-Blanch 45

ACADÈMIA COTS
COMERÇ, IDIOMES, ETC.
Carrer dels Archs, 10 :: Telèfon 5041 A.

CICLOS MOTOS **SANROMÀ** Balmes 62
SPORTS Tel. 1445-A
Barcelona

PIANOS, AUTOPIANOS
I ROTILLES
Passeig de Gràcia 62

L. CAMPS ARNAU
Planeta, 41 (G.)

Pianos i Auto-pianos nous i d'ocasió

MAGATZEMS POMPEYA

Mobles de totes classes. Especialitat en mobles americans per a despatx — SALMERON, 75 — Telèfon G. 1746

EL MARINO - Relotgeria

de JAUME FONOLLOSA - Canvis Vells, 8
El millor relotge que bat els segons, marca ALPINA

VINS SABATÉ VILAFRANCA a 0.50 litre en garrafes, barrilets, etc., etc.

Per a encàrrecs: **F. García Ruano**
Carrer Llàuria, 100 - Telèfon 1614 G.

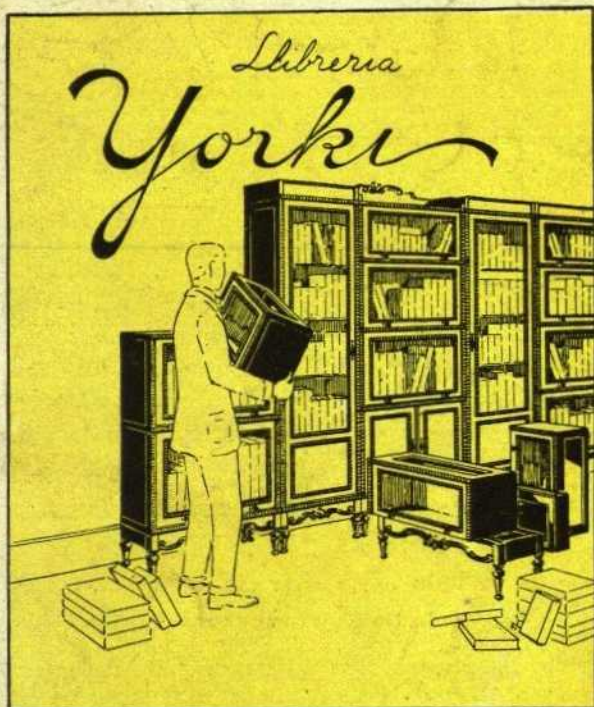
J. VILAPLANA

ÓPTICO - Ejecución rápida en las fórmulas de los señores Médicos oculistas.

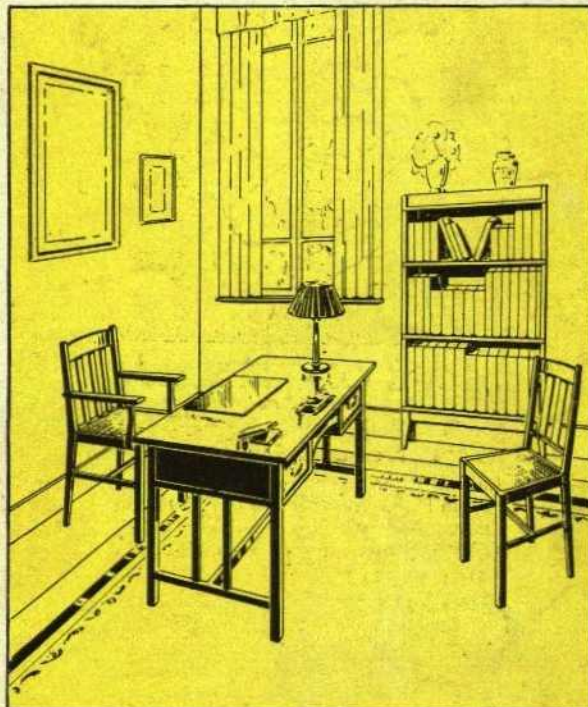
PELAYO, 16

LLIBRERIES I MOBLES DE DESPATX

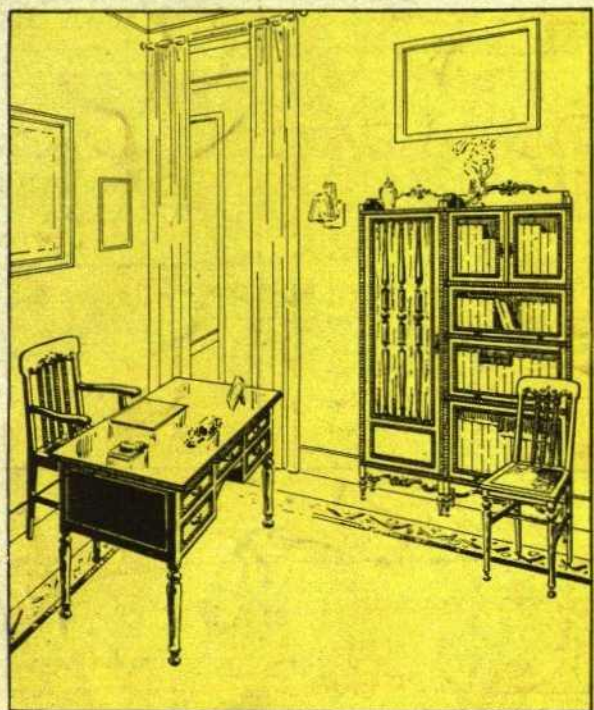
YORKI

Es pot engrandir sense necessitat de desfer-se dels mobles comprats

Taula, llibreria, un silló, dues cadires de roure fosc, tapissades, imitació pell. . . Pessetes 491

Taula, llibreria, un silló i dues cadires de roure fosc, tapissades, imitació pell . . . Pessetes 1.100

Taula, llibreria, un silló i dues cadires de roure fosc, tapissades, imitació pell . . . Pessetes 1.371

VENDA: EN ELS MAGATZEMS DE MOBLES I LLIBRERIES :-: DEMANI EL CATALEG

TALLERS DE MOBLES

REIG

Enric Granados, 21
Telèfon 2 0 8 5 A.